

INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU
projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

INSTITUTE FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC ANALYSIS
A Project of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences

Platy učitelů v roce 2022 a výhled: cesta z propasti a zase zpět

Září 2023

DANIEL MÜNICH, VLADIMÍR SMOLKA

PROJEKT NÁRODOHOSPODÁŘSKÉHO ÚSTAVU AKADEMIE VĚD ČR

Daniel Mních

Působí na společném akademickém pracovišti Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR CERGE-EI, kde se kromě výuky a vedení akademického think-tanku IDEA zabývá empirickými výzkumy v oblasti ekonomie trhu práce, ekonomie vzdělávání a školství, hodnocení výzkumu a dopadů veřejných politik. Dlouhá léta působil jako seniorní expert v oblastech školství a trhu práce pro Evropskou komisi, vede národní tým celoevropského projektu Euromod, je odborným členem poradní komise pro hodnocení dopadů regulace při Legislativní radě vlády (RIA) a členem Národní ekonomické rady vlády (NERV). Od ledna 2022 zastává funkci prezidenta České společnosti ekonomické.

Daniel works as an Associate Professor at CERGE-EI—a joint academic workplace of Charles University and the Czech Academy of Sciences. He pursues research on the economics of the labor market, education, and schooling. He also focuses on evaluations of the impacts of public policies and on research evaluation. For several years he has served as a senior expert in the European Union's EENEE think tank, which is sponsored by the European Commission. He currently leads the Czech national team for the Euromod project, and is an expert member of the National Economic Council of the Government, and the Czech Government Legislative Council's Advisory Committee for Regulatory Impact Assessment. Since January 2022, he has been the President of the Czech Economic Society.

Vladimír Smolka

Pracoval v oblasti aplikované statistiky a trhu práce. Jako ředitel úseku statistiky ve firmě TREXIMA se podílel na vývoji a provozování Informačního systému o průměrném výdělků. Spolupracoval na projektech výdělkové statistiky pro MPSV, ČSÚ a další centrální instituce. V současnosti působí jako konzultant výdělkové problematiky na trhu práce.

Vladimír's area of expertise is in applied statistics and the labor market. As a director at the Statistics Division at TREXIMA, he has been involved in the development and operation of the Information System on Average Earnings. He has worked on earnings statistics projects for the MoLSA, the Czech Statistical Office and other central institutions. Currently, he works as a payroll consultant on the labor market.

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK (CERGE).

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Charles University, Center for Economic Research and Graduate Education as well as the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i.

Platy učitelů v roce 2022 a výhled: cesta z propasti a zase zpět

Studie 12/2023

© Daniel Mních, Vladimír Smolka

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2023

ISBN 978-80-7344-692-5 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

Studie 12/2023

Platy učitelů v roce 2022 a výhled: cesta z propasti a zase zpět¹

ZÁŘÍ 2023

DANIEL MÜNICH, VLADIMÍR SMOLKA

Shrnutí

- Výše relativních učitelských platů spoluurčuje atraktivitu učitelské profese a zajišťuje dostatečný zájem o profesi. Výběrovost profese, jak na straně vysokoškolské přípravy, tak během kariéry, spoluurčuje kvalitu vzdělávání. Tyto procesy se realizují dlouhodobě průběžnými příchody a odchody do a z profese a dalším vzděláváním. Proto lze dopady učitelských platů na zájem o profesi, kvalitu práce učitelů a vzdělávací výsledky země vysledovat až s dlouhodobým odstupem.
- Úroveň relativních učitelských platů se úzce váže k podílu školských výdajů na HDP. Tento v ČR až do roku 2017 patřil k nejnižším v rámci zemí OECD. Dynamickým růstem se v letech 2018–2021 zhruba podařilo dosáhnout průměrného podílu v rámci OECD. V roce 2022 se však trend otočil, podíl školských výdajů na HDP poklesl. Pokud by vývoj v letech 2024–2025 pokračoval na základě předběžně kvantifikovaných rozpočtů, ČR by směřovala zpět mezi země s nízkým podílem výdajů na HDP. Pouhé udržení podílu výdajů na HDP na úrovni roku 2023 by v roce 2024 vyžadovalo cca +10 mld. Kč navíc, opětovné dosažení maxima roku 2021 by vyžadovalo dokonce cca +26 mld. Kč navíc. Vztaženo k rozpočtovému návrhu MF ČR z června 2023 by šlo o cca +35 mld., resp. +50 mld.
- Objem výdajů na školství výrazně determinuje úroveň relativních platů ve školství. Relativní platy českých učitelů vůči průměrné mzdě vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců na úrovni 60–64 % patřily až do roku 2017 k nejnižším v OECD. V roce 2021, díky nebývale dynamickému několikaletému růstu, se průměru OECD (92 %) výrazně přiblížily na 79 %. V roce

¹ Tato studie reprezentuje pouze názor autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK (CERGE). Poděkování patří Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR za souhlas s výzkumným využitím dat ISPV, která sbírá a spravuje firma TREXIMA spol. s r. o. Za cenné komentáře a rady ke konceptu studie autoři děkují Karlu Gargulákovi, Václavu Korbelovi a Tomáši Protivínskému. Za cenné odborné konzultace k mzdovým indikátorům děkujeme pracovníkům oddělení statistik MŠMT. Případné chyby však jdou pouze na vrub autorů. Studie byla vydána i díky podpoře Akademie věd ČR v rámci výzkumného programu Strategie AV21 Společnost v pohybu.

2023 lze predikovat další pokles na 72 %. Dosažení průměru zemí OECD v roce 2024 by vyžadovalo skokové zvýšení učitelových platů o téměř 30 %.

- Relativní platy učitelů vůči průměrné mzdě v české ekonomice byly až do roku 2017 velmi nízké blízké 110 %. V roce 2021, díky nebývalému dynamickému několikaletému růstu, se výrazně zvýšily na 121 %. Ani tak ale nedosáhly úrovně 130 % slibovaných předchozí a současnou vládou. V roce 2022 se trend obrátil, platy učitelů rostly pouze o 1 %, zatímco mzdy v ekonomice o 5,3 %. A v roce 2023 očekávaný růst učitelových platů o 4 % za očekávaným růstem průměrné mzdy v ekonomice 8,1 % výrazně zaostává.
- Pouhé udržení úrovně relativních platů roku 2023 i v letech 2024 a 2025 bude vyžadovat jejich zvyšování tempem růstu nominálních mezd v ekonomice, tedy 5,8 % a 4,3 %. Nižší tempa růstu by znamenala další pokles směrem k nejnižším relativním platům v OECD, kde byly až do roku 2017.
- Myšlenka zákonné valorizace učitelových platů, původně navržená autory této studie již v roce 2017, byla v roce 2023 zakotvena do zákona na úrovni 130 % průměrné mzdy v ekonomice. Věrohodný výhled dosažení a udržení této úrovně však snižují diskuse o alternativní metodice, která by za základ výpočtu brala nižší mzdovou úroveň z předchozích let. Metodologický způsob výpočtu však sám o sobě Českou republiku k průměru zemí EU a OECD nepřiblíží. Navíc by to oslabilo těžko získávanou důvěru veřejnosti, a hlavně zájemců o učitelovou profesi.
- V dalších letech je třeba rozpočtově počítat s potřebou dalšího růstu počtu pedagogických pracovníků včetně učitelů, a to s ohledem na růst počtu žáků, i s ohledem na dodatečné žáky školního věku z Ukrajiny a potřebu snižovat vzdělávací nerovnosti. Nároky budou vyvolávat i dosud relativně nízké platy nepedagogických profesí.
- V roce 2022 relativní platy učitelů všech věkových skupin poklesly poprvé po roce 2017. Zdaleka nejatraktivnější zůstávají platy nejmladších učitelů do 30 let. Naopak relativně nejnižší zůstávají platy učitelů středního věku 30–49 let. Učitelové platy totiž s roky praxe rostou pomalu (i v mezinárodním srovnání), ale zato po celou dobu učitelové kariéry. Kromě nastavení platových tabulek k tomu přispívá i absence kariérního řádu a standardů kvality výkonu učitelové profese v různých fázích profesní dráhy.
- Variabilita učitelových platů zůstává dlouhodobě nízká v národním i mezinárodním srovnání a neodpovídá rozdílům v kvalitě práce učitelů. Plat učitele je nadále dominantně určován tarifou, tedy roky praxe. Paušalizované platy ve školství vedou k platovému nedocenení a slabé motivaci kvalitních učitelů. To zvyšuje riziko jejich odchodů z profese a snižuje zájem o profesi u mladších generací.
- Po několikaletém období výrazného růstu podílu nadtarifní složky platů učitelů v letech 2019–2021 došlo v roce 2022 k jejímu zřetelnému poklesu. Klesl zpět k úrovni 8–12 %, která je typická pro segment vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců nepodnikatelského sektoru. Odměny jsou však mezi učiteli rozdělovány s obdobnou variabilitou jako v jiných VŠ profesích nepodnikatelského sektoru.

Study 12/2023

Teacher Salaries in 2022 and Beyond: Out of the Abyss and Back Again²

SEPTEMBER 2023

DANIEL MÜNICH, VLADIMÍR SMOLKA

Summary

- The relative amounts of teachers' salaries helps to define the attractiveness of entering the teaching profession and can be a component in ensuring sufficient interest in the profession. Selectivity into teaching, both at entry and throughout the career, determines the quality of education. These processes are realised in the long term through continuous entries and exits from teaching, and ongoing training during the career. Therefore, the effects of teacher salaries on interest in entering the profession, the quality of teachers' work, and ultimately a country's educational outcomes can only be tracked over the long term.
- The relative amounts of teacher salaries are closely linked to the share of expenditures on schooling from the GDP. Until 2017, the share of school spending in the Czech Republic was among the lowest in the OECD. Dynamic growth between 2018 and 2021 has brought it close to the OECD average. In 2022, however, the trend reversed, and the share of GDP on school expenditures has fallen. If the trend were to continue in 2024–2025 on the basis of preliminary budgetsary figures, the Czech Republic would quickly return to being among the OECD countries with the lowest share of expenditures on schooling as a percentage of GDP. Simply maintaining the expenditure-to-GDP ratio at the 2023 level would require an additional CZK 35 bn in 2024, and reaching the 2021 peak would require an additional CZK 50 bn beyond what has been preliminary budgeted (CZK 10 bn and CZK 26 bn compared to the budget for 2023).

² This study represents the authors' own views and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences nor of the Charles University Center for Economic Research and Graduate Education (CERGE). We are grateful to the Ministry of Labour and Social Affairs for its approval to use ISPV data collected and managed by TREXIMA spol. s r. o. The authors are grateful to Karel Gargulák, Václav Korbel, and Tomáš Protivínský for their valuable comments and advice. We appreciate consultations on salary indicators kindly provided by the Department of Statistics at the Ministry of Education, Youth and Sports. Any remaining ambiguities or errors are the responsibility of the authors. The study was produced with support from the Czech Academy of Sciences under the AV21 Strategy research programme, Society in Motion.

- The amount of state budget education spending significantly determines the level of relative salaries in education. At 60–64%, teacher salaries relative to the average wage of university-educated employees were among the lowest in the OECD until 2017. By 2021, thanks to unprecedented dynamic growth over several years, they were significantly closer to the OECD average (92%), at 79%. From 2022 onwards, they fell to a predicted 72% in 2023. Reaching the OECD average in 2024 would require an increase in teacher salaries of almost 30%.
- Teacher salaries relative to the overall average wage of all workers in the Czech economy were very low until 2017, at about 110%. In 2021, thanks to the unprecedented increases over those few years, they grew significantly, to 121%, but did not reach the 130% level promised by the previous and current governments. Growth stalled in 2022, with teacher salaries rising by only 1%, while wages in the economy grew by 5.3%. To date in 2023, the expected 4% growth in teacher salaries lags well behind the 8.1% expected growth in average wages in the economy.
- Simply maintaining 2023 relative salary levels in 2024 to 2025 will require increases at the rate of nominal wage growth in the economy, projected to be 5.8% and 4.3% respectively. Lower growth rates would mean a regressive decline towards the lowest relative wages in the OECD, where they were until 2017.
- The idea of statutory indexation of teachers' salaries, originally proposed by the authors of this study in 2017, was enshrined in law in 2023, at 130% of the average wage in the economy. However, any credible prospect of reaching and maintaining this level has been diminished by discussions about an alternative methodology that would take the lower wage level of previous years as the basis for the calculation. However, changing the methodological method of calculation will not bring the Czech Republic closer to the average of EU and OECD countries. Moreover, it weakens hard-won public trust, especially that of persons interested in the teaching profession.
- In the coming years, the need for rising numbers of teaching staff, including teachers; must be budgeted for, taking into account rising numbers of pupils; the need to reduce educational inequalities; and the additional school-age pupils from Ukraine. The relatively low salaries of non-teaching professions should also be considered in government calculations.
- In 2022, the relative salaries of teachers of all age groups fell for the first time since 2017. By far the most attractive salaries remain those of the youngest teachers, under the age of 30. In contrast, the relative salaries of middle-aged teachers aged 30–49 remain the lowest. Teachers' salaries rise slowly with years of experience (even in international comparisons). In addition to salary scales, the absence of career regulations and quality standards for the performance of the teaching profession at different stages of the career contributes to the slow rise of salaries.
- The variability of teacher salaries remains low in the long term in national and international comparisons and does not reflect differences in the quality of teachers' work. Teachers' salaries continue to be dominated by tariffs, i.e., years of experience. Flat salaries in education result in underpayment and poor motivation of quality teachers. This increases the risk of teachers leaving the profession and reduces interest in the profession among younger generations.
- After several years of significant growth in the share of the extra tariff component of teachers' salaries between 2019 and 2021, there was a noticeable decline in 2022, back to the 8–12% level that is typical of the university-educated segment of non-business sector employees. However, pay is distributed among teachers with similar variability to other university professions in the non-business sector.

Proč je relativní úroveň učitelských platů důležitá?

Relativní úroveň učitelských platů vůči ostatním mzdám v ekonomice spoluurčuje dlouhodobou atraktivitu učitelské profese. Ta následně ovlivňuje zájem o profesi v řadách současných i potenciálních učitelů, kteří se na ni rozhodnou vysokoškolským studiem připravit. Atraktivita profese nejenže představuje nezbytnou podmínku dostatečné nabídky učitelů, ale dává vedení škol možnost jejich výběru s důrazem na kvalitu, a podporuje tak zdravou konkurenci. Jde o dlouhodobý proces formování kvality učitelského sboru průběžnými příchody a odchody do a z profese.³ Relativní výše učitelských platů proto dopadá na kvalitu jejich práce, potažmo na kvalitu výuky a vzdělanostní výsledky žáků, s odstupem dekád, nikoliv let.⁴

Vývoj učitelských platů od roku 2013 každoročně sledujeme ve studiích IDEA (viz textbox). Naše analýzy jdou nad rámec běžných statistických přehledů a akcentují motivační roli učitelských platů. Tedy jejich vazbu na vývoj mezd a mezd ostatních vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců a sledují podíl a variabilitu nadtarifních složek učitelských platů. Letošní studie aktualizuje trendy za rok 2022 a s ohledem na řadu neznámých spekuluje o možném vývoji v letech 2023–2025. Zvláštní pozornost je věnována vazbám mezi vývojem učitelských platů, české ekonomiky a průměrných mezd v ní.

Citace z IDEA studií z let 2021–2022: Vývoj učitelských platů za posledních dekadu ve studiích IDEA

Studie IDEA se sledování učitelských platů pravidelně věnují od roku 2012. Tento výběr citací, jejich klíčových zjištění a doporučení podává obrázek o tom, jak se v Česku politický a společenský pohled na tuto problematiku v poslední dekádě vyvíjel.

Být či nebýt učitelem: platy českých učitelů pohledem nákladů ušlých příležitostí a širší souvislosti (2012) ➔ Ukazujeme, že 70–90 % vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců pobírá vyšší mzdu než průměrný učitel. Učitelé s 15 lety praxe si v průměru vydělávají jen polovinu toho, co jejich vysokoškolsky vzdělaní vrstevníci. Malá finanční atraktivnost učitelské profese se promítá i do velmi nízkého zájmu o ni mezi mladými lidmi a zejména mezi těmi talentovanějšími. Velmi nízká úroveň učitelských platů v ČR je dána relativně nízkým objemem výdajů na základní a střední školství, které jsou pod průměrem obdobně ekonomicky vyspělých zemí. V posledních deseti letech nebyl patrný trend, který by tuto situaci změnil.

³ Roli samozřejmě hrají i kariérní podmínky, podpora práce učitelů a například standardy kvality práce učitelů a škol. Více viz metodický portál České školní inspekce Kvalitní škola ➔

⁴ Detailnější diskusi těchto fenoménů a odkazy na vědeckou literaturu obsahují předchozí studie IDEA. Problematikou kvality práce učitelů se v zahraničí zabývají např. studie Hanushek (1971, 2011), IDEA 2018b, Hanushek a kol. (2018), Golsteyn a kol. (2016), Hanushek a Rivkin (2004, 2006).

Platy učitelů českých základních škol: setrvale nízké a neatraktivní (2015) ▶

Platy učitelů českých základních veřejných škol v relativním srovnání s platy vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců patří dlouhodobě k nejnižším mezi třicítkou nejrozvinutějších zemí světa. Co se týče obecných dovedností učitelů, jsou učitelé v rámci Česka stále ještě na poměrně dobré relativní úrovni. Zájem nadanější části mladé generace o profesi učitele je však v současnosti velmi nízký. Velmi pomalý je růst učitelského platu na základě počtu odpracovaných let, tedy praxe. Podíl odměny na platu učitelů je výrazně nižší, než je tomu ve veřejné sféře, nemluvě o sféře soukromé. I ve srovnání s veřejným sektorem jsou odměny učitelům vypláceny velmi rovnostářsky.

Platy českých učitelů zůstávají velmi nízké (2016) ▶ Relativní platy českých učitelů dlouhodobě patří k nejnižším v rámci více než třiceti nejvyspělejších zemí světa (OECD). Navyšování učitelských platů i v roce 2015 stěží drželo krok s růstem platů ostatních vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců veřejného a soukromého sektoru. Nepříznivá relativní platová situace českých učitelů se tak za posledních deset let v podstatě nezměnila. Vládou plánované navýšení učitelských platů od září 2016 bude s ohledem na pokračující dynamický růst mezd v národním hospodářství také spíše jen udržováním nepříznivého stavu. Věrohodný společensko–politický příslib dlouhodobě výrazného růstu učitelských platů, který by zvýšil zájem o profesi učitele, však stále chybí.

Nízké platy učitelů: hodně drahé šetření (Aplikace IDEA, 2017) ▶ Průměrné platy učitelů 1. stupně ZŠ v poměru k průměrným platům ostatních VŠ vzdělaných pracovníků jsou extrémně nízké. Celkové výdaje (tj. veřejné + soukromé) na instituce základního a středního školství jako podíl na HDP jsou v ČR jedny z nejnižších v rámci OECD. Relativní srovnání pomocí HDP zohledňuje rozdílné ekonomické podmínky zemí.

Nízké platy učitelů: hodně drahé šetření (IDEA pro volby, 2017) ▶ Průměrné platy českých učitelů na základních školách jsou v relaci k průměrným platům ostatních vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců nejnižší nejen ze všech zemí EU, ale i zemí OECD. V Česku učitelské platy dosahují 56 %, zatímco průměr zemí EU i OECD se pohybuje kolem 86 %. Alternativní ukazatele učitelských platů na neutěšené mezinárodní pozici Česka nic nemění. Nízké výdaje na platy českých učitelů základních škol se promítají do velmi nestandardní struktury veřejných výdajů na základní školství. Česko vykazuje abnormálně nízký podíl provozních výdajů na celkových výdajích na základní školství a velmi nízký podíl výdajů na učitelské platy na celkových výdajích na základní školství. Průměrné platy učitelů v poměru k průměrné mzdě v národním hospodářství se v současnosti pohybují na obdobné úrovni jako v roce 1995, tedy mezi 105–110 %. To je velmi málo s ohledem na to, že většina českých zaměstnanců nemá vysokoškolské vzdělání, jak ho naopak mají a dnes musí učitelé mít.

Platy učitelů ve volebních programech: přehled a rozbor (IDEA pro volby, 2017) ▶ Většina volebních programů akcentuje nízké učitelské platy jako problém a potřebu jejich výraznějšího navýšení. Většina slibů odpovídá navýšení učitelských platů v řádu 18–20 % proti současnosti. Pouze sliby STAN, Realistů a s určitou nejistotou i TOP 09 by znamenaly výrazný posun České republiky z posledního místa v rámci EU a OECD co do učitelských platů v relaci k platům ostatních vysokoškolsky vzdělaných

pracovníků. Pouze programy ČSSD, KDU-ČSL, SPD a SZ prezentují příslib v relaci vůči ostatním platům, což je věrohodnější než příslib absolutní úrovně platů (ODS, STAN, Realisté). Ani jeden program však nedává věrohodnější příslib, že by se učitelské platy mohly držet na výrazně vyšší úrovni v horizontu delším, než bude funkční období nově zvolené Poslanecké sněmovny. Programy stran nákladovou otázku zvýšení učitelských platů a nefinančních podmínek jejich práce neřeší. Vzhledem k tomu, že jde o nezanedbatelné finanční nároky, a s ohledem k opakovanému nenaplnování slibů daných v minulosti, současné volební sliby politických stran mají slabý potenciál zvýšit a garantovat dlouhodobou atraktivitu učitelské profese. Jako zdaleka nejpropracovanější se jeví program pro školství a vzdělávání Strany zelených, který obsahuje celou řadu opatření a jde do poměrně velkých detailů. Akcentuje řadu témat, která jsou sice odborné a školské veřejnosti známá, ale povědomí široké veřejnosti o nich je nízké. Extrémně stručný je program KSČM a v případě ANO nebyl volební program v době zpracování studie ještě vůbec zveřejněn.

Vyšší platy učitelů: sliby, sliby, sliby (2018) ➤ Do roku 2017 včetně se úroveň průměrných učitelských platů, včetně platů řídicích pracovníků, ve srovnání s úrovní průměrných mezd v celém národním hospodářství zlepšila jen velmi mírně a dosáhla úrovně 112 %. Relativní úroveň učitelských platů pouze vůči ostatním vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům, což lépe vypovídá o finanční zajímavosti učitelské profese, se během roku 2017 také zlepšila jen minimálně. Mezera mezi průměrnými platy učitelů a ostatních vysokoškolsky vzdělaných pracovníků veřejného sektoru se během roku 2017 dokonce ještě prohloubila na 21,8 %. Proces zvyšování učitelských platů v České republice trpí nepřehledností, význačností příslibů, nedostatečnou sladěností s plánováním výdajů státního rozpočtu a jeho výhledu a nedostatečně vnímaným souběžným růstem mezd v ostatních profesích. Přísliby dalšího zvýšení učitelských platů koncem roku 2018 nebo začátkem roku 2019 trpí obdobnými neduhy jako v minulosti: nejsou dostatečně jasné, mění se v čase, nejsou zohledněny v rozpočtových výhledech, neberou v potaz průběžný dynamický růst ostatních mezd a platů. Pokud se slibovaný nárůst platů uskuteční, velmi pravděpodobně opět zajistí spíše jen udržení tempa s růstem platů ostatních. Výrazné zvyšování učitelských platů v České republice vyžaduje propracovanější a věrohodnější středně až dlouhodobý plán. Plánované tempo zvyšování učitelských platů je třeba odvíjet od očekávaného tempa zvyšování platů a mezd v celé ekonomice. Jinak hrozí, že růst učitelských platů zůstane ve vleku ekonomického vývoje a jejich už tak nízká relativní úroveň se bude dále prohlubovat.

Platy českých učitelů: nová naděje (2019) ➤ Podíl průměrných učitelských platů na průměrné mzdě v národním hospodářství v roce 2018 meziročně narostl o 2,9 procentních bodů a dosáhl téměř 115 %. Znamenalo to však zatím pouze návrat na úroveň roku 2008, tedy před deseti lety, před finanční a následně ekonomickou krizí. Úroveň učitelských platů se sice v letech 2017–2018 výrazně zvýšila, ale ve stejné době dynamicky rostly i platy všech vysokoškolsky vzdělaných v celém nepodnikatelském sektoru. Předstih růstu platů učitelů tak byl zanedbatelný. Pokud by měl být průměrný plat českých učitelů v poměru k platům vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců v Česku v roce 2018 srovnatelný s průměrem zemí EU, resp. Finska či Německa, musel by dosahovat úrovně zhruba 53 000 Kč, resp. 56 000 Kč, a nikoliv pouhých 36 000 Kč. Česko na své regionální školství vydává zhruba o třetinu menší podíl hrubého domácího produktu (HDP), než je ve vyspělých zemích běžné. ... Navyšování učitelských platů za vlády Bohuslava Sobotky v období let 2014–2017 nepředstavovalo prioritu, která by šla

nad rámec zvyšování platů v celém veřejném sektoru. Zlom k lepšímu byl vidět až v prvním povolebním roce 2018. Další vývoj se však zatím pohybuje ve sféře slibů a v lepším případě hrubých odhadů. ... Politické sliby ohledně zvyšování učitelových platů dávané v minulosti byly nejasné, krátkodobé a málokdy došlo k jejich naplnění. To v očích veřejnosti výrazně oslabilo věrohodnost příslibů do budoucna. Jen vyšší věrohodnost slibů má potenciál trvale a výrazně zvýšit dlouhodobě nízký zájem o učitelkou profesi mezi nejmladší generací. Je třeba nejen naplnit závazky stávající, ale výrazně je protáhnout za horizont jednoho volebního období. Napomoci může deklarovaný konsensus významnějších parlamentních subjektů, zavedení zákonné indexace učitelových platů a zodpovědnější sestavování střednědobých výhledů státního rozpočtu. ... Předvolební sliby ČSSD a hnutí ANO jsou srovnatelné. Učitelový plat v roce 2021 by podle ČSSD měl být 49 530 Kč a podle hnutí ANO 47 367 Kč. Druhý ze slibů byl převzat do programového prohlášení vlády.

Platy učitelů v roce 2019: Blýská se na lepší časy? (2020) ➤ Nedávno zveřejněné údaje za rok 2019 ukazují, že se situace začala výrazně zlepšovat. A podle původního slibu současné vlády by to mělo pokračovat i v letech 2020 a 2021. Variabilita učitelových platů je velmi nízká a neodpovídá diverzitě v kvalitě práce učitelů. Příliš paušalizované platy ve školství vedou k platovému nedocenení a nedostatečné motivaci kvalitních učitelů, což je spojeno s rizikem jejich odchodu z profese nebo nezájmu o profesi. Nejvíce v roce 2019 narostly relativní platy nejmladších učitelů, které byly vůči ostatním věkovým skupinám vysoké již od roku 2011. Naopak nejnižší zůstávají relativní platy učitelů středního věku 30–49 let. Nástupní platy českých učitelů jsou tak relativně atraktivní, ale atraktivita s roky praxe rychle klesá, jak se vysokoškolsky vzdělaným vrstevníkům v ostatních profesích platy zvyšují dynamičtěji.

Platy učitelů v roce 2020 a výhled: Usne Česko na vavřínech? (2021) ➤ Díky nebyvale dynamickému tempu zvyšování v posledních letech však v roce 2021 relativní platy učitelů téměř dosáhnou úrovně průměru OECD i EU, tedy zhruba 90 % průměru mezd vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců v ekonomice. Končící vláda Andreje Babiše tak naplní slib ze svého programového prohlášení z léta roku 2018. Udržení dosažené relativní úrovně učitelových platů bude vyžadovat, aby české vlády zvyšovaly platy učitelů tempem růstu nominálních mezd v ekonomice. V několika dalších letech je třeba navíc rozpočtově počítat i s potřebou růstu počtu učitelů. Rozpočtové nároky školského rozpočtu však budou vyvolávat také nadále nízké platy řady jiných pedagogických a nepedagogických profesí ve školství, včetně toho vysokého. ... Plat učitele je nadále dominantně určen tarify, tedy především roky praxe. Příliš paušalizované platy ve školství vedou k platovému nedocenení a nedostatečné motivaci kvalitních učitelů. To je spojeno s vyšším rizikem jejich odchodu z profese a nízkým zájmem o profesi u mladších generací. ... Po roce 2019 i v roce 2020 došlo k dalšímu výraznému nárůstu podílu nadtarifní složky platů učitelů. Nezanedbatelná část celkového navýšení učitelových platů se tedy promítla do nadtarifních složek, jak bylo původně vládou přislíbeno.

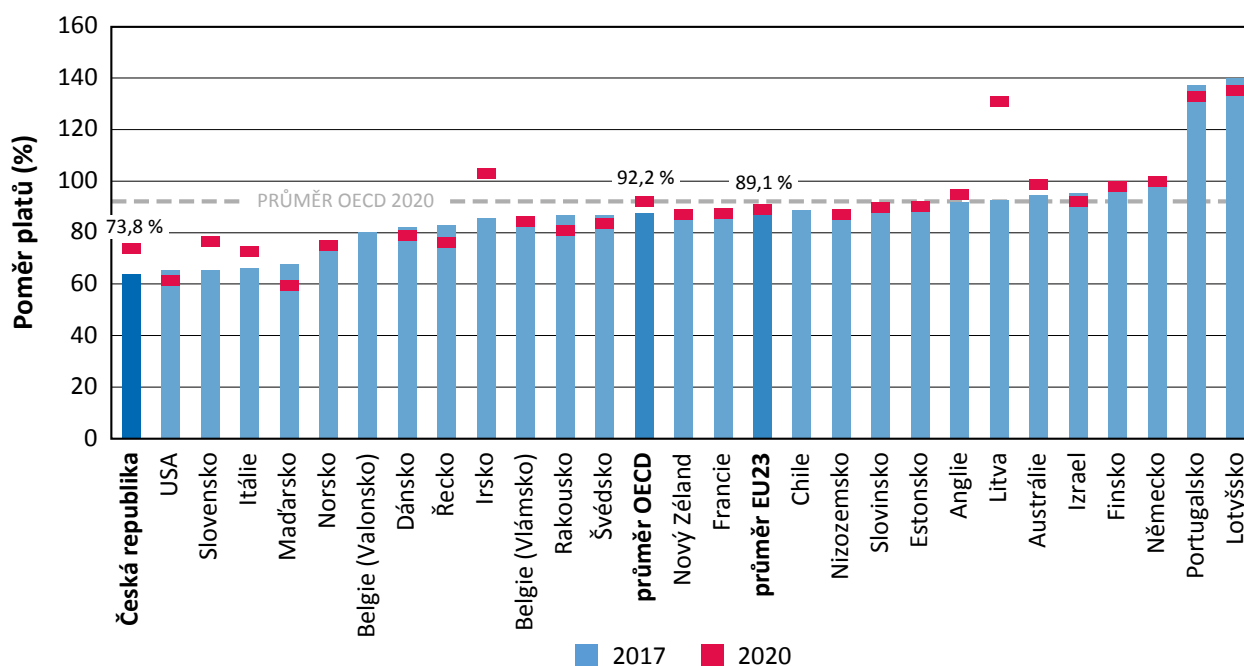
Platy učitelů v roce 2021: vrchol dosažen a co dál? (2022) ➤ V roce 2021, díky nebyvale dynamickému tempu zvyšování po několik let v řadě, se relativní platy českých učitelů výrazně přiblížily průměru zemí OECD i EU. V roce 2021 dosáhly úrovně 122 % průměrných mezd v ekonomice. Vládě A. Babiše se tak během několika let podařilo to, co se nepodařilo žádné vládě předchozí. Podařilo se jí výrazně přiblížit naplnění ambiciózního programového závazku, kterému po špatných zkušenostech z minula věřil

málokdo. ... Udržení dosažené relativní úrovně učitelských platů v dalších letech bude vyžadovat jejich zvyšování tempem růstu nominálních mezd v ekonomice. Ve výhledu roku 2022 relativní platy učitelů však zřejmě mírně poklesnou na 119 %. Za slibů daných v létě při vyjednávání vlády s odbory se tam zřejmě udrží i v roce 2023. Minulou i současnou vládou přislíbené úrovně 130 % učitelské platy rozhodně nedosáhnou, platy širší skupiny pedagogických pracovníků už vůbec ne. ... Po období 2019–2020 došlo i v roce 2021 k dalšímu nárůstu podílu nadtarifní složky platů učitelů, byť k menšímu než předtím. Podíl nadtarifních složek na úrovni 13–16 % dosažený v roce 2021 výrazně převyšuje podíl 8–12 % v segmentu vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců veřejného sektoru. ... Zpochybňování udržení dosažené relativní platové úrovně oslabují těžko získávanou důvěru veřejnosti, a hlavně zájemců o učitelskou profesi v posledních několika letech. Myšlenka zákonné valorizace učitelských platů, původně navržená autory této studie již v roce 2017, je tedy stále na místě. V době dokončování této studie to jde jako vládní návrh do Poslanecké sněmovny. ... V dalších letech je navíc třeba rozpočtově počítat i s pokračující potřebou růstu počtu pedagogických pracovníků včetně učitelů s ohledem na demografický vývoj, snižování nerovností a imigrantskou vlnu dětí školního věku z Ukrajiny. Nároky školského rozpočtu budou vyvolávat i dosud poměrně nízké platy nepedagogických profesí v regionálním školství.

Národní srovnání

Relativní platy učitelů českého regionálního školství⁵ patřily až do roku 2017 k nejnižším v rámci 38 ekonomicky nevyspělejších zemí světa (OECD). **Graf 1.1** nabízí srovnání stavu v letech 2017 a 2020. Rok 2020 představuje poslední dostupné mezinárodní srovnání zemí OECD⁶. Jde o platy učitelů na úrovni odpovídající druhému stupni českých základních škol v relaci k průměrné mzdě vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců dané země. Ještě v roce 2017 byly relativní platy českých učitelů nejnižší v celé OECD (64 %). Do roku 2020 se jejich úroveň poměrně výrazně zvýšila na 74 %, ale stále byla daleko pod průměrem OECD (92 %), nemluvě o Německu či Finsku, kde jsou průměrné učitelské platy na úrovni průměrných platů vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců (100 %).

Graf 1.1: Mezinárodní srovnání relativních platů učitelů, 2017 a 2020
(průměrných platů učitelů vůči průměrným platům VŠ vzdělaných)

Zdroj: Education at a Glance, OECD 2021, str. 328, Figure D3.1., [↗](#)

Pozn: Učitelé na druhém stupni veřejných základních škol. Platy zahrnují veškeré příplatky. Průměry za zaměstnance 25–64 let pracující celý rok na plný úvazek v referenčním roce.

Mezinárodní statistiky za poslední roky 2021–2022 a výhledy na roky 2023–2024 zatím nejsou dostupné. Zůstává-li průměr zemí OECD dlouhodobě poměrně stabilní, vývoj v ČR byl i po roce 2020 velmi dynamický. **Graf 1.2** kombinuje data z českých národních zdrojů pro zobrazení dlouhodobého trendu a srovnání s ostatními zeměmi (z **Grafu 1.1**).

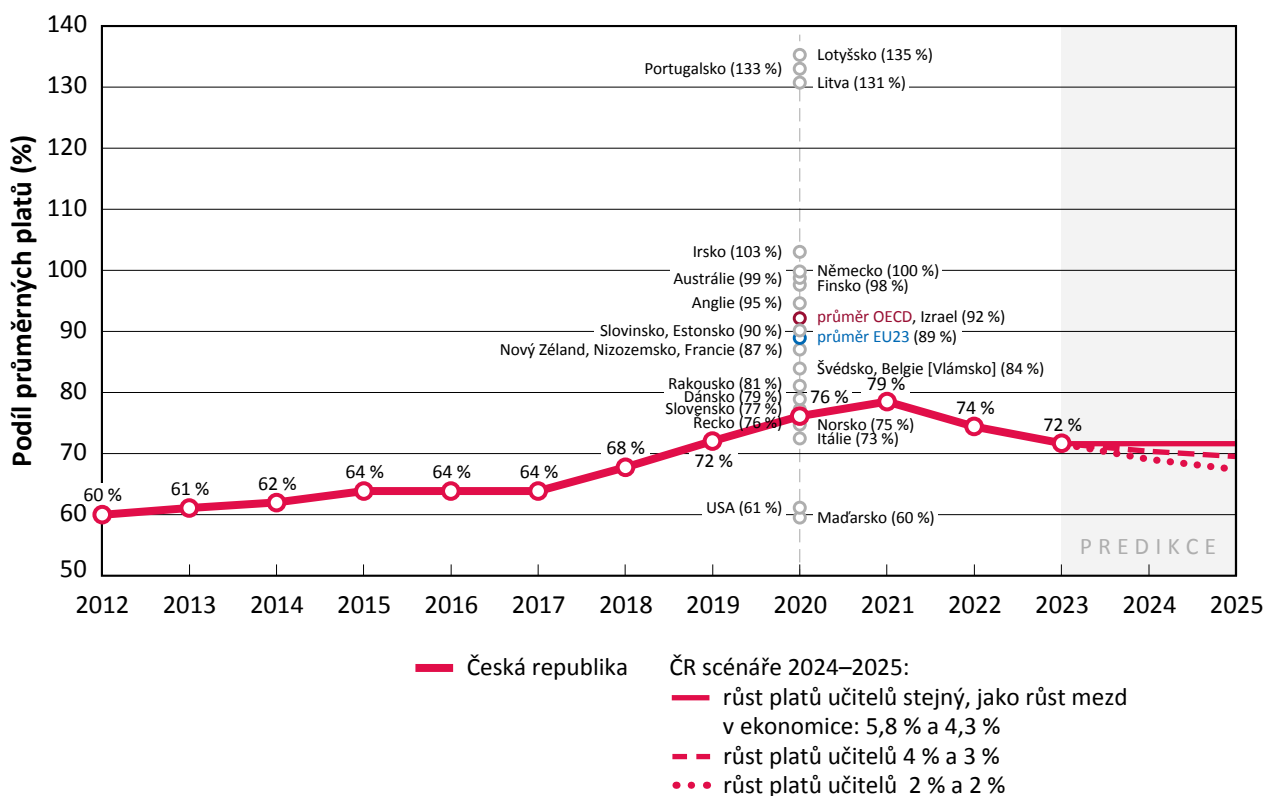
⁵ Regionální školství zahrnuje mateřské, základní, střední a vyšší odborné školy.

⁶ Mezinárodní srovnání relativní úrovně učitelských platů vůči VŠ vzdělaným v dané zemi nabízí ročenky OECD Education at a Glance. Její poslední vydání ukazuje situaci v ČR roce 2020 a jen pro některé země v roce 2021.

Je zřejmé, že relativní platy českých učitelů v roce 2021 dosáhly historického maxima (79 %). V roce 2022 však došlo k výraznému poklesu (na 74 %). Graf ukazuje očekávaný další pokles v roce 2023, založený na předpokladu, že učitelské platy v roce 2023 vzrostou o 4 %, zatímco mzdy v ekonomice o 8,1 %, tedy jednou tolik.⁷

Protože jednání o státním rozpočtu na rok 2024 a jeho výhledech na další roky nebyly v době kompletace této studie k dispozici (30. srpna), prezentujeme v **Grafu 1.1** tři scénáře podle rozdílných temp růstu učitelských platů. Všechny scénáře pracují se stejnou predikcí tempa růstu průměrných mezd v ekonomice.⁸ Pokud by se měl další pokles relativních učitelských platů zastavit, musela by tempa jejich růstu v letech 2024 a 2025 odpovídat tempu růstu mezd v české ekonomice, tedy predikovaným 5,8 % a 4,3 %. **Graf 1.2** ukazuje dva alternativní scénáře růstu učitelských platů (4 %, 3 %) a (2 %, 2 %). Oba scénáře by ČR opět nasměrovaly do pětiny zemí OECD s nejnižšími relativními úrovněmi učitelských platů. Pokud by se platy českých učitelů v roce 2024 měly dostat na úroveň průměru zemí OECD, musely by skokově vzrůst o dnes těžko představitelných cca 30 %.

Graf 1.2: Mezinárodní srovnání relativních platů učitelů a výhled
(průměrné platy učitelů základních škol vůči průměrným platům VŠ vzdělaných)

Zdroj: Vlastní výpočty na základě:
Makroekonomická predikce MF ČR, srpen 2023 [↗](#)
ČSÚ, Struktura mezd zaměstnanců [↗](#)

⁷ Na základě Makroekonomické prognózy MF ČR ze srpna 2023.

⁸ Na základě Makroekonomické prognózy MF ČR ze srpna 2023.

Historie politických slibů

Poprvé v historii samostatné České republiky se explicitní příslib ohledně platů učitelů objevil ve volebních programech ČSSD a ANO až pro sněmovní volby v roce 2017. Programové prohlášení 2. vlády Andreje Babiše z června 2018 pak obsahuje slib, že platy **učitelů a nepedagogů** ve školství dosáhnou během funkčního období vlády úrovně 130 % průměrných mezd v ekonomice.⁹ První programové prohlášení současné Fialovy vlády z ledna 2022 slibovalo¹⁰ podobně, že platy **pedagogických pracovníků** dosáhnou 130 % průměrných mezd v ekonomice. Aktualizované prohlášení¹¹ z března roku 2023 ponechalo cíl 130 %, ale příslib zúžilo z širší skupiny pedagogických pracovníků¹² pouze na **učitele**. A v létě roku 2023 byla právě tato úroveň učitelských platů po několikaletých diskusích zakotvena v zákoně: „... v měsíčním průměru na jeden úvazek učitele nejméně 130 procent průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství“. Zákon samotný ale nestanovuje, k jakému základu se budou učitelské platy poměřovat. Zvažuje se použití různých základů, takže výhled skutečné úrovně učitelských platů zůstává v době dokončování této studie nejasný.

Relativní platy učitelů na cílové úrovni 130 % **průměrné mzdy v ekonomice** zhruba odpovídají průměrné úrovni v zemích OECD i EU. Také to zhruba odpovídá situaci, kdy platy učitelů dosahují 90 % průměrných platů **vysokoškolsky vzdělaných** zaměstnanců v zemi (viz **Grafy 1.1 a 1.2**). Pokud tedy bude ve výpočtu nově zavedeného kritéria 130 % použita loňská či předloňská průměrná mzda v ekonomice, budou platy českých učitelů nadále pod průměrem zemí OECD. Jak ukazuje naše podrobná analýza v další sekci, ČR se zatím vůči průměru zemí OECD dynamicky propadá.

⁹ Programové prohlášení 2. vlády Andreje Babiše z června 2018 slibovalo dosažení úrovně 150 % mezd učitelů a nepedagogů z roku 2017: „Prosadíme více peněz do školství tak, aby se platy učitelů a nepedagogů na konci volebního období v roce 2021 dostaly minimálně na 150 procent jejich výše pro rok 2017. Zlepšíme podporu učitelů tak, aby se mohli plně soustředit na výuku.“ Str. 14. [👉](#) Jak je diskutováno ve studii Münich a Smolka (IDEA 2019) na str. 17, to zhruba odpovídá 130 % průměrných mezd v ekonomice, což byl volební příslib ČSSD.

¹⁰ „Garantujeme kvalitní platové ohodnocení pedagogických pracovníků a udržíme jejich platy na úrovni 130 % průměrné hrubé měsíční mzdy. Důraz budeme klást na udržení 20% podílu nadtarifních složek platu a jejich efektivní využívání.“ Programové prohlášení vlády Petra Fialy z ledna 2022, str. 18. [👉](#)

¹¹ „Garantujeme kvalitní platové ohodnocení učitelů a udržíme jejich platy na úrovni 130 % průměrné hrubé měsíční mzdy. Důraz budeme klást na udržení 20% podílu nadtarifních složek platu a jejich efektivní využívání. Zajistíme vyšší platy pro ostatní pedagogické a nepedagogické pracovníky a garantujeme jejich navýšování podle růstu průměrné mzdy v ČR. Připravíme a zavedeme systém profesního růstu pedagogů jako nástroje profesní podpory.“ Aktualizované programové prohlášení vlády z března 2023, str.18. [👉](#)

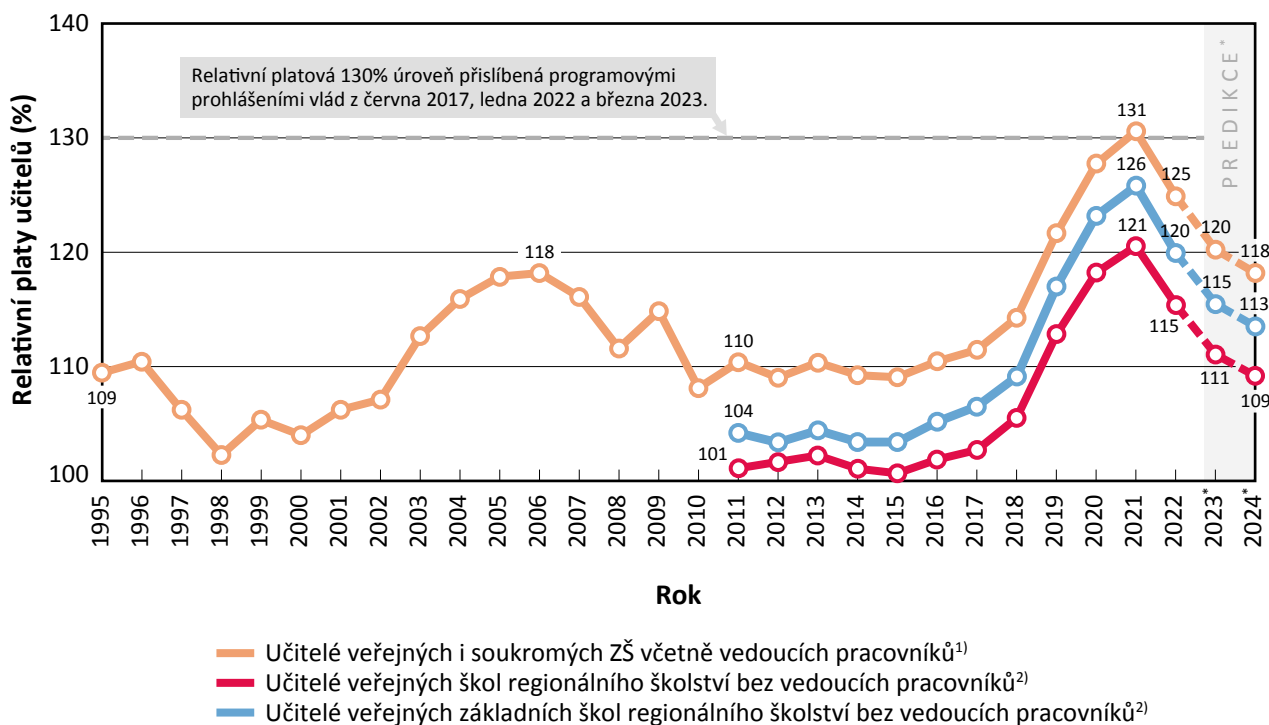
¹² Pozice zahrnující pedagogické pracovníky [👉](#)

Trendy v detailu

Jak již bylo popsáno, český politický příslib úrovně učitelských platů není vztažen ke mzdám vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců, které nabízí statistiky OECD (**Grafy 1.1 a 1.2**), ale k průměrné mzdě v ekonomice. Proto zde s tímto srovnáním pracujeme. Klíčová zjištění se ale od těch prezentovaných v úvodním mezinárodním srovnání v zásadě neliší.

Nejdelší konzistentní časová řada statistik platů od roku 1995 zahrnuje učitele veřejných i neveřejných základních škol (soukromých a církevních) včetně řídicích pracovníků (šedý profil v **Grafu 2**). Tento platový ukazatel v relativním vyjádření v roce 2021 mírně překonal úroveň 130 % průměrných mezd v české ekonomice. V dalším ale sledujeme pouze vývoj učitelských platů ve veřejných školách, protože pouze jich se týkají politické přísliby a výhledy státního rozpočtu.

Graf 2: Relativní platy učitelů
(průměrné platy učitelů v % průměrných mezd v ekonomice)

¹⁾ MŠMT, Statistická ročenka školství – zaměstnanci a mzdové prostředky,

- Kapitola B1 – oddíl B1.2 Základní vzdělávání – základní školy, sešit B1.2.7

- Kapitola B1 – oddíl B1.2 Základní vzdělávání – základní školy, list B1.20.7

²⁾ MŠMT, Genderová problematika zaměstnanců ve školství, Sešit 1

* Predikce je založena na predikovaném zvýšení učitelských platů o 4 % od ledna 2023 a 4 % od ledna 2024. Predikce průměrné mzdy v letech 2023 až 2024 je založena na údajích Makroekonomické prognózy MF ČR ze srpna 2023, str. 38

Vývoj relativní úrovně učitelských platů veřejných škol regionálního školství bez vedoucích pracovníků ukazuje červený profil v **Grafu 2**.¹³ Opět vidíme výrazný růst po roce 2017 a dosažení maxima v roce 2021 na úrovni 121 % (srovnáme se 101 % v roce 2017). Relativní platy pouze učitelů základních škol (ZŠ, modrý profil) jsou o něco vyšší, protože nižší platy v mateřských školách celkový průměr výrazně snižují. Politicky slibované úrovně 130 % průměrných mezd v ekonomice však v roce 2021 platy zdaleka nedosáhly. A v roce 2022 se růstový trend prudce obrátil. Presentovaný výhled na roky 2023 a 2024 je založen na předpokladu, že učitelské platy v letech 2023 a 2024 porostou o 4 % a 4 % a mzdy v ekonomice o 8,1 % a 5,8 %.¹⁴ To by znamenalo další velké poklesy relativních platů učitelů hluboko pod slibovaných 130 %. Udržení relativní úrovně učitelských platů roku 2022 (115 %) by vyžadovalo, aby rostly tempy růstu mezd v ekonomice, tedy 8,1 % a 5,8 %.

Metodologické poznámky: Výše uvedená srovnání jsou založena na agregátních ukazatelích průměrných mezd ČSÚ za celou ekonomiku a MŠMT za školství. Většina indikátorů v další části studie je však založena na našich vlastních výpočtech z dat mzdových záznamů na úrovni jednotlivců databáze IPSV. Pokud není v dalším uvedeno jinak, námi uváděné údaje o platech představují *průměry měsíčních hrubých platů učitelů veřejných základních škol bez vedoucích pracovníků v ekvivalentech plných úvazků*.

V textu používáme termíny *podnikatelský* a *nepodnikatelský sektor*. Česká legislativa (zákoník práce) však tyto pojmy nezná a rozlišuje pouze zaměstnavatele odměňující buď *mzdou*, nebo *platem*. Tradiční termín **podnikatelský sektor** v rámci této studie odpovídá **mzdové sféře** a **nepodnikatelský, resp. veřejný sektor** odpovídá **sféře platové** v pojetí terminologie ISPV.¹⁵

¹³ Regionální školství zahrnuje mateřské, základní, střední a vyšší odborné školy. Časovou řadu učitelských platů bez vedoucích pracovníků ve veřejných školách regionálního školství MŠMT sledují statistiky MF ČR pouze od roku 2011. [↗](#)

¹⁴ Predikce průměrné mzdy v ekonomice v letech 2023 a 2024 je založena na údajích Makroekonomické prognózy MF ČR ze srpna 2023, str. 41. [↗](#)

¹⁵ Metodika IPSV terminologicky rozlišuje platovou a mzdovou sféru. V ISPV se zařazují do mzdové sféry ekonomické subjekty, které odměňují mzdou podle § 109, odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Ekonomické subjekty, které přísluší do platové sféry, odměňují platem podle § 109, odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Do roku 2010 bylo v ISPV pro mzdovou sféru používáno označení podnikatelská sféra a platová sféra byla označována jako nepodnikatelská sféra. Další informace k databázi ISPV jsou obsaženy v **Příloze 1**.

Struktura platů v detailu

V následujících částech se soustředíme na motivační charakter učitelových platů. Srovnáváme je proto s platy ostatních vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců a vybraných profesí.

Detailní přehled poskytuje **Tabulka 1a**. Údaje v ní jsou založeny na vlastních výpočtech z individuálních mzdových výkazů databáze ISPV pro vybrané učitelké profese.¹⁶ Údaje srovnávají nárůsty od roku 2017, který předcházel období rychlého růstu relativních platů v letech 2018–2021 a v roce 2022, kdy došlo k poklesu. Sloupce (7) a (9) uvádí procentní změny mediánových platů, sloupce (8) a (10) změny platů průměrných.¹⁷ Údaje v **Tabulce 1** jsou počítány jinou metodikou než údaje v **Grafech 1.1** a **1.2** a nelze je srovnávat.¹⁸

Tabulka 1a: Učitelké platy v letech 2017 až 2022
(Hrubé měsíční platy učitelů veřejných základních škol [v Kč] a jejich růsty)

	Rok 2017		Rok 2021		Rok 2022		Růst 2001–2002 [%]		Růst 2017–2002 [%]	
	Medián	Průměr	Medián	Průměr	Medián	Průměr	Medián	Průměr	Medián	Průměr
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Učitelé 1. st. základních škol (nepodnik. sektor) ¹⁾	31 877	31 900	49 338	49 280	50 074	50 037	1,5	1,5	57,1	56,9
Učitelé 2. st. základních škol (nepodnik. sektor) ²⁾	31 426	31 821	48 414	48 988	49 336	49 920	1,9	1,9	57,0	56,9
Učitelé 2. st. a středních škol (nepodnik. sektor) ³⁾	31 764	32 203	49 240	49 938	50 381	51 056	2,3	2,2	58,6	58,5
Vysokoškolsky vzdělání zam. (nepodnik. sektor)	34 978	40 773	50 479	55 686	51 635	56 895	2,3	2,2	47,6	39,5
Vysokoškolsky vzdělání zam. (podnik. sektor)	40 083	51 600	50 434	63 611	54 272	68 475	7,6	7,6	35,4	32,7

Zdroj: Vlastní výpočty na základě ISPV <https://www.ispv.cz/>

a) Výpočet zahrnuje veškeré složky platů a mezd vyplacené během celého kalendářního roku

b) Barvy usnadňují rozlišení rozdílů v uvedených tempích růstu

Klasifikace profesí CZ-ISCO

1) 2341 Učitelé na 1. stupni základních škol

2) 23303 Učitelé na 2. stupni základních škol

3) 2330 Učitelé na stř. školách (kromě odborných předmětů), konzervatořích a na 2. st. základních škol

¹⁶ V klasifikaci profesí CZ-ISCO jde o: 2341 učitelé na 1. stupni základních škol; 23303 učitelé na 2. stupni základních škol; 2330 učitelé na středních školách (kromě odborných předmětů), konzervatořích a na 2. stupni základních škol.

¹⁷ Rozlišení mezi průměrnými a mediánovými hodnotami je v případě učitelových platů důležité. Průměrné mzdy v ekonomice, a především v podnikatelském sektoru, totiž zvyšují vysoké platy ve vysokých řídicích pozicích, které se v učitelské profesi nevyskytují. Tyto řídicí pozice mimochodem zaujímají dominantně muži, jejichž podíl mezi učiteli je také velmi nízký.

¹⁸ Index relativních mezd učitelů dle metodiky OECD zahrnuje pouze učitele na druhém stupni veřejných základních škol a do srovnání vstupují pouze zaměstnanci ve věku 25–64 let pracující celý rok na plný úvazek v referenčním roce. Platy zahrnují veškeré příplatky.

Růst relativních učitelových platů mezi roky 2017 a 2021 byl diametrálně vyšší než růst platů ostatních VŠ vzdělaných zaměstnanců, a to v podnikatelském i nepodnikatelském sektoru. V roce 2022 se však trend otočil a platy učitelů rostly mnohem méně než platy ostatních VŠ vzdělaných zaměstnanců. Za celé období 2017–2022 se tak průměrné platy učitelů zvýšily zhruba o 56 %, platy v nepodnikatelské sféře pouze o 39,7 % a v podnikatelské sféře o 32,7 %. Nárůst učitelových platů sice výrazně předstihl růst platů ostatních VŠ vzdělaných, ale nesmíme zapomínat, že učitelové platy rostly z extrémně nízké základny roku 2017.

Tabulka 1b ukazuje vývoj mezd různých skupin zaměstnanců v procentech platů vysokoškolsky vzdělaných pracovníků celého nepodnikatelského sektoru (mzdová mezera). Záporná mzdová mezera učitelů byla v roce 2021 nejmenší a v roce 2022 se opět začala zvětšovat. Například průměrná mzdová mezera učitelů 1. stupně ZŠ -21,8 % v roce 2017 (sloupec (2)) se v roce 2021 zmenšila téměř na polovinu -11,5 % (sloupec (4)), aby v roce 2022 mírně narostla na -12,1 % (sloupec (6)). Mzdová mezera vyjádřená mediány je znatelně nižší, protože i v nepodnikatelském sektoru se vyskytují velmi vysoké platy řídicích pozic (zvyšují průměr, nikoliv medián), které se mezi učiteli v podstatě nevyskytují.

Tabulka 1b: Platová mezera v letech 2017, 2021 a 2022
(% rozdíl platů vůči vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům nepodnikatelského sektoru)

	Rok 2017		Rok 2021		Rok 2022	
	Mediány	Průměry	Mediány	Průměry	Mediány	Průměry
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Učitelé 1. st. základních škol (nepodnik. sektor) ¹⁾	-8,9	-21,8	-2,3	-11,5	-3,0	-12,1
Učitelé 2. st. základních škol (nepodnik. sektor) ²⁾	-10,2	-22,0	-4,1	-12,0	-4,5	-12,3
Učitelé 2. st. a středních škol (nepodnik. sektor) ³⁾	-9,2	-21,0	-2,5	-10,3	-2,4	-10,3
Vysokoškolsky vzdělaní zam. (podnik. sektor)	14,6	26,6	-0,1	14,2	5,1	20,4

Zdroj: Vlastní výpočty na základě ISPV <https://www.ispv.cz/>

a) Výpočet zahrnuje veškeré složky platů a mezd vyplacené během celého kalendářního roku

b) Barvy usnadňují rozlišení rozdílů v uvedených tempech růstu

Klasifikace profesí CZ-ISCO

1) 2341 Učitelé na 1. stupni základních škol

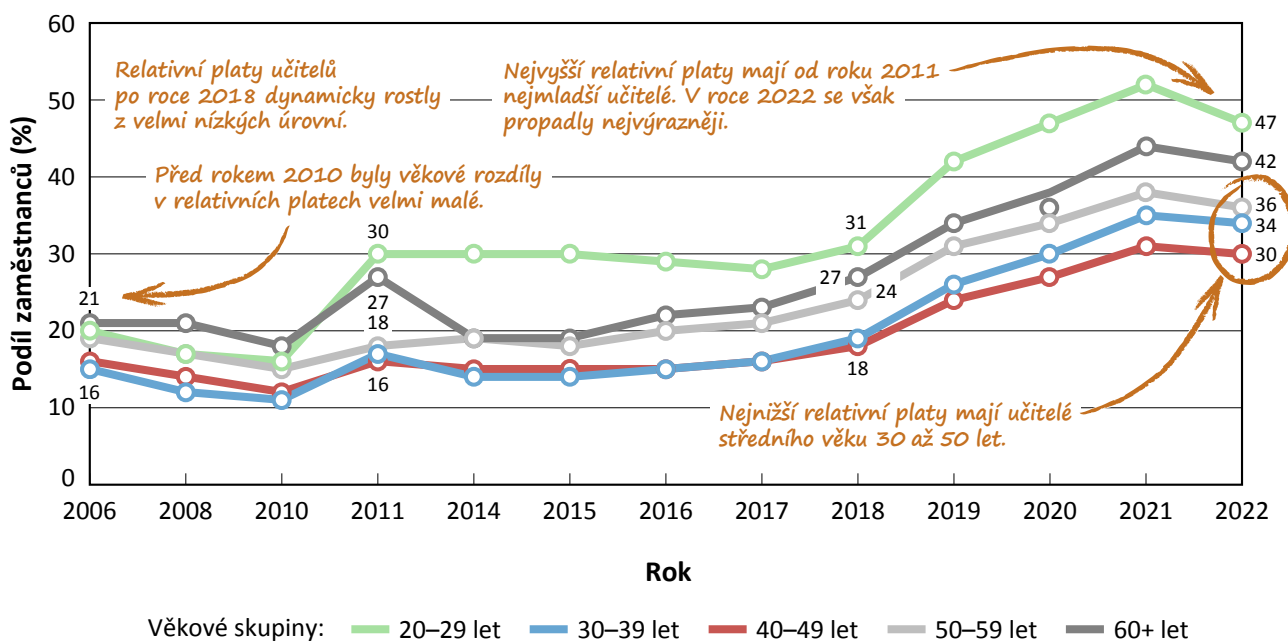
2) 23303 Učitelé na 2. stupni základních škol

3) 2330 Učitelé na stř. školách (kromě odborných předmětů), konzervatořích a na 2. st. základních škol

Platy učitelů podle věku

Průměrný plat přirozeně roste s věkem, respektive s roky praxe, a to hlavně v první polovině pracovní kariéry. S ohledem na motivační roli učitelských platů je proto třeba sledovat i jejich vývoj podle věku. V **Grafu 3** proto ukazujeme vývoj podílu vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců (podnikatelského i nepodnikatelského sektoru) placených hůř než obdobně starý průměrný učitel.

Graf 3: Podíl VŠ vzdělaných zaměstnanců s platem nižším než průměrný učitel ZŠ

Zdroj: Vlastní výpočty na základě dat ISPV

Od roku 2018 se až do roku 2021 platová pozice učitelů všech věkových skupin výrazně zlepšovala. V roce 2022 však poprvé po roce 2017 relativní platy učitelů všech věkových skupin poklesly. Nejtatraktivnější zůstávají platy nejmladších učitelů do 30 let věku.¹⁹ Nejméně atraktivní jsou pak platy učitelů středního věku. Nástupní platy učitelů tedy zůstávají poměrně atraktivní, ale jejich atraktivita s lety praxe rychle klesá. Ostatním vysokoškolsky vzdělaným vrstevníkům se totiž mzdy s roky praxe zvyšují výrazně rychleji. Nízké relativní platy učitelů v pozdním středním věku jsou zřejmě jednou z příčin častějších odchodů z profese v době, kdy se zvyšuje tlak na finanční zajištění bydlení

¹⁹ Nejmladší skupina do 30 let věku ale představuje pouze 9 % všech učitelů. Např. skupina 50–59 let představuje 30 %.

a vlastních dětí.^{20,21} Relativní platy učitelů se začínají zlepšovat až ve vyšším věku. Je to důsledek toho, že růst průměrných učitelských platů s lety praxe je sice pozvolný, ale dlouhodobější než v podnikatelském sektoru. Dosažení vyššího učitelského platu tedy vyžaduje kariérní trpělivost.

Variabilita učitelských platů

Variabilitu učitelských platů, tedy platové rozdíly v rámci věkových skupin v posledním roce 2022 ukazuje **Graf 4**. Srovnává učitele se všemi VŠ vzdělanými zaměstnanci nepodnikatelského sektoru a s profesí „odborných pracovníků v administrativě nepodnikatelského sektoru s vysokoškolským vzděláním“. Tyto dvě skupiny lze totiž považovat za alternativy k učitelské profesi. Graf ukazuje mediánové a průměrné hodnoty a hodnoty na úrovni 1. a 3. kvartilu (tj. spodní a horní čtvrtiny) a extrémních hodnot 1. a 9. decilu (tj. spodní a horní desetiny) celé distribuce zaměstnanců. Vedle průměrů za rok 2022 (černé body) jsou uvedeny i průměry za roky 2021 (tmavě šedé body) a 2017 (světle šedé body). Je vidět výrazný růst z velmi nízké úrovně během let 2018–2021 a téměř stagnace v roce 2022.

Dále v **Grafu 4** vidíme, že variabilita učitelských platů je proti oběma skupinám nepodnikatelského sektoru extrémně nízká. Velmi nízkou variabilitu učitelských platů v ČR potvrzují i mezinárodní srovnání.²² Zatímco rozdíl mezi 1. a 3. kvartilem platů učitelů, bez ohledu na věkovou skupinu, představuje zhruba 5 tis. Kč, rozdíly v případě administrativních pracovníků představují zhruba 13–16 tis. Kč a v případě všech VŠ vzdělaných dokonce 15–26 tis. Kč, podle věku. Jednak je to zřejmě proto, že plat učitele je dominantně dán „věkovým automatem“ celostátně danými tarify²³ a rozdíly v kvalitě

²⁰ Agregátní časové řady podílů učitelů podle věkových skupin mezi roky 2011–2020 vykazují pokles podílu věkové skupiny 45–49 z 19 % na 17 % a věkové skupiny 50–54 let ze 17 % na 10 %. Žádná mladší kohorta pokles nevykazuje. Zatímco v roce 2011 byl podíl věkové skupiny 60+ pouze 5,8 %, v roce 2020 to bylo 13,5 %. Zdroj: MŠMT, Tabulka B2.3, Vývojová ročenka školství 2010/11–2020/21 [↗](#)

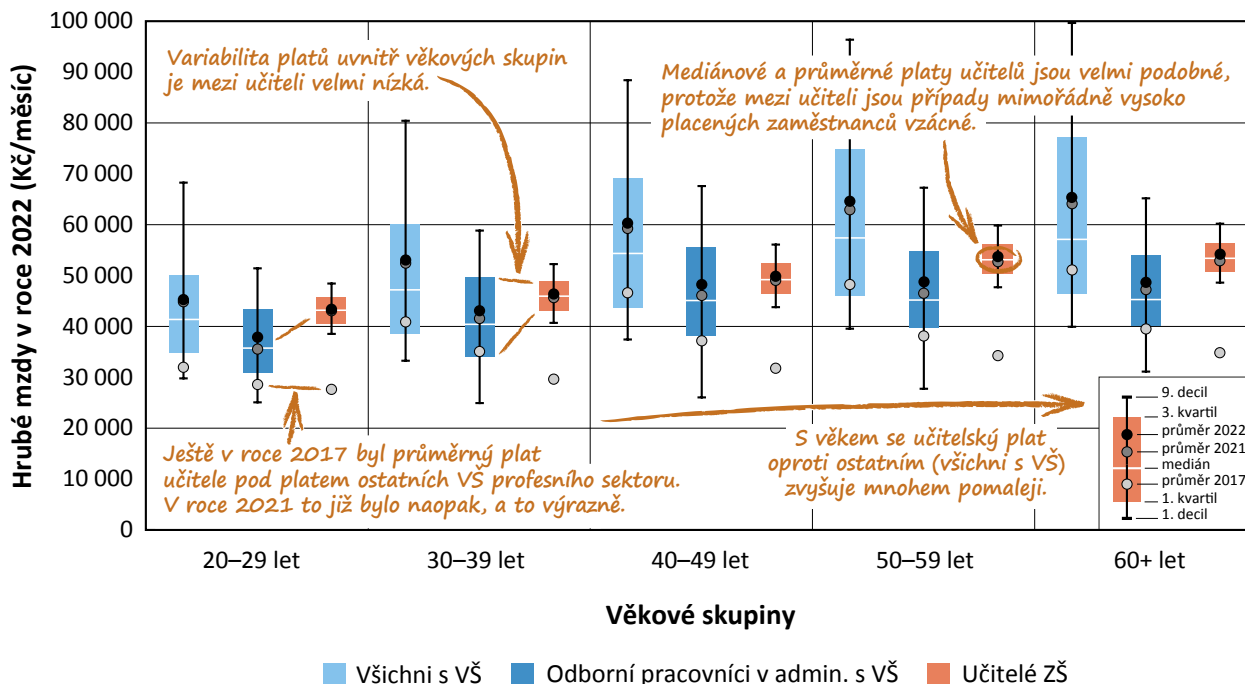
²¹ V datech ale není vidět kariérní posun na podobné pozice, které nejsou přímo učitelské (vedení školy, práce v MAP, na odborech školství, v ČŠI apod. Kdyby se jejich platy započítaly jako učitelské, progresse platu s věkem by zřejmě byla o něco vyšší. Vývoj situace v ČR na základě longitudinálních dat a pracovních kariér dosud kvantitativně zmapován nebyl. Ze zahraničních šetření se ví, že takto z učitelské profese odcházejí více muži. Většinou nejvíce odcházejí učitelé v období nástupu do profese po vysoké škole, popřípadě předčasně ke konci profesní dráhy. Přehled teoretických konceptů odchodů učitelů z profese a zkušeností ze zahraničí nabízí např. Rozkocová a Urbánek (2017). Více také empiricky (kvantitativně) orientovaná mezinárodní srovnávací studie fenoménu fluktuace učitelů od autorů F. Pertolda a M. Federičové (IDEA 6/2022).

²² Viz Obrázek D3.2 v publikaci Education at a Glance, 2022 [↗](#)

²³ Užitečný informační nástroj o tarifech představuje aplikace *Platové tabulky* pro chytré telefony [↗](#)

práce učitelů se proto do platů příliš promítat nemohou.²⁴ Druhým důvodem bude velká heterogenita pozic, činností a platových úrovní různých oblastí nepodnikatelské sféry, se kterými variabilitu učitelských platů v **Grafu 4** srovnáváme.²⁵

Graf 4: Rozložení platů VŠ vzdělaných zaměstnanců veřejného sektoru (2022)

Zdroj: Vlastní výpočty na základě dat ISPV

Variabilita mezd a platů obecně reflektuje nejen rozdílnost profesí a produktivit zaměstnanců, nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce, regionální mzdové rozdíly²⁶ a řadu dalších faktorů. Z tohoto pohledu je učitelská profese co do profesních nároků uvnitř věkových skupin extrémně homogenní, role tržní nabídky a poptávky je malá a dominantní roli hrají tarify (tabulkové platy). Přitom řada studií²⁷ ukazuje, že co do přidané hodnoty vzdělání díky učitelům existují velké rozdíly. Příliš paušalizované platy uvnitř věkových skupin totiž vedou k platovému nedocení a nedostatečnému zájmu

²⁴ Více o rozdílech ve funkční gramotnosti českých učitelů v mezinárodním srovnání v IDEA (2018b) a o dopadech na dlouhodobý ekonomický růst ve studii IDEA (2019b).

²⁵ Rozdíly platové úrovně v různých oblastech nepodnikatelského sektoru prezentuje studie IDEA (2/2022). [🔗](#)

²⁶ Regionální variabilitou učitelských platů, absolutní i relativní úrovně, se zabývala studie IDEA 3/2020.

²⁷ Viz přehled Hanushek (2011).

Studie IDEA (2019), Kvalita práce učitelů, vzdělanost, ekonomický růst a prosperita České republiky. [🔗](#)

o profesi. To je spojeno s rizikem odchodů kvalitnějších učitelů z profese a nezájmem o profesi v řadách nejmladších generací k profesi učitele disponovaných.

Věkový profil relativních platů potom potvrzuje důležitý fenomén, který ukázal už **Graf 3**. Tedy, že relativní platy učitelů jsou nejnižší ve středním věku. Zde je třeba vnímat, že pracovní náplň profese učitele se s lety praxe zpravidla příliš nemění. Naopak u mnoha ostatních VŠ vzdělaných zaměstnanců s lety praxe dochází ke kariérenímu postupu do zodpovědnějších a lépe placených pozic. Zde se zřejmě projevuje pokračující absence kariéreního řádu²⁸ a standardů kvality výkonu učitelského povolání. Velmi nízkou provázanost mezi délkou profesní praxe a platem učitelů v ČR dokladují také každoroční mezinárodní srovnání OECD.²⁹

Za pozornost také stojí skutečnost, že v případě učitelů se mediány a průměry mezd v podstatě neliší. V případě dalších dvou srovnávaných profesí však průměry mediány znatelně převyšují. Je to dáno již zmíněným výskytem velmi vysokých platů v těchto profesích, což není případ učitelů.

Nadtarifní složky platů

Nadtarifní složky platů (dále jen odměny³⁰) představují důležitý nástroj řízení ve školách. Odměny mohou mít charakter pravidelných či ad-hoc definovaných příplatků a bonusů odměňující úsilí, zodpovědnost, přístup k práci učitelů a její kvalitu a mohou (ale nemusí³¹) tak fungovat i jako motivační nástroje.³²

Graf 5 ukazuje rozložení podílu odměn na platech uvnitř věkových skupin v roce 2022. Opět jsou pro srovnání učitelů uvedeny i další dvě skupiny VŠ vzdělaných zaměstnanců veřejného sektoru. Změny v čase ukazují hodnoty průměrů za roky 2017, 2021 a 2022.

²⁸ Poslední neúspěšný pokus o prosazení kariéreního systému popisuje Michek a Spilková (2021), [↗](#)

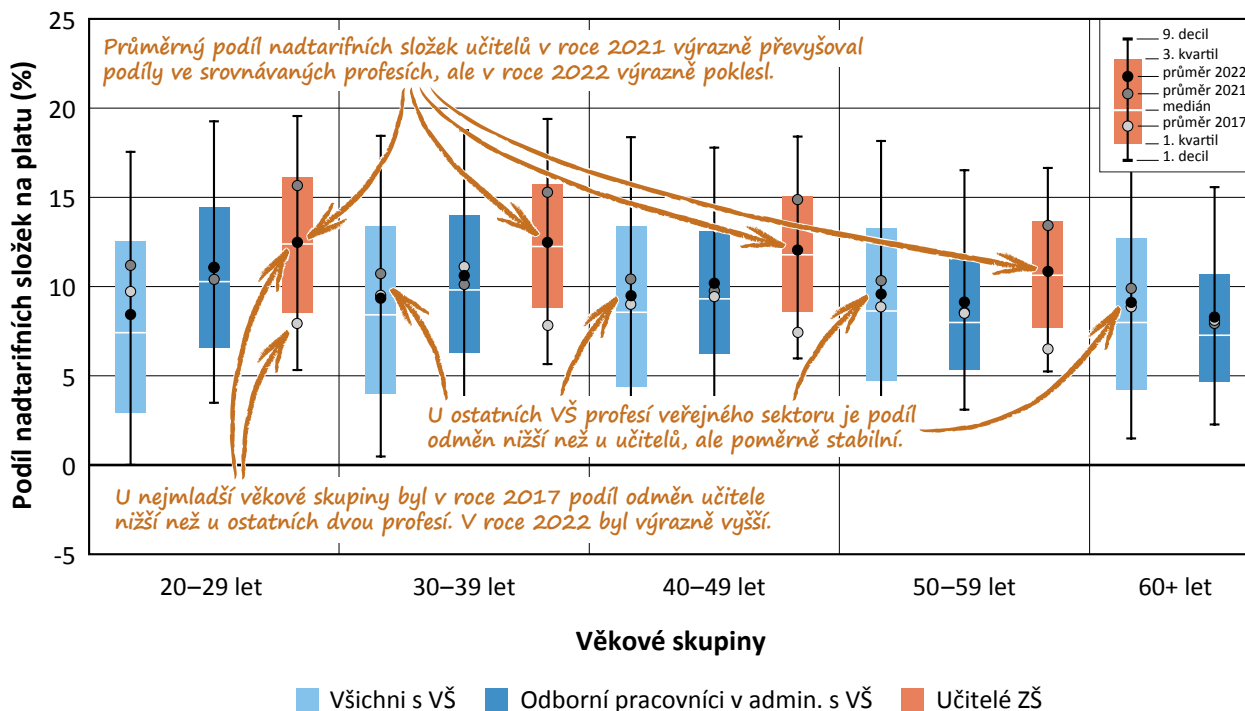
²⁹ Education at a Glance, 2022, OECD.

³⁰ Z dat MF ČR lze zjistit, že v případě učitelů mezi nadtarifními složkami platu dominují Příplatek za vedení, Příplatek osobní, Příplatek zvláštní, Příplatek za přímou pedagogickou činnost nad stanovený rozsah, Odměny a Cílové odměny. Odměny představují více než 3/4 sumy Příplatků a Odměn.

³¹ Odměny nemusí hrát pozitivní roli, obzvláště v prostředí bez kariéreního řádu a se slabým metodickým vedením školních managementů jako máme v ČR. V současnosti je rozdělování odměn čistě na rozhodnutí ředitele. Pokud ředitel neví, jak tento nástroj používat a věc nedokáže dobře komunikovat s pedagogickým sborem, mohou výraznější odměny ve škole vyvolávat tření.

³² Nadtarifní složky však např. nepředstavují odměnu za navíc odučené hodiny.

Graf 5: Podíl nadtarifních složek na hrubém platu v roce 2022
(VŠ vzdělání ve veřejném sektoru)

Zdroj: Vlastní výpočty na základě dat ISPV

Podíl odměn na platech učitelů po řadě let dynamického růstu v roce 2022 výrazně propadl. U ostatních zaměstnanců veřejného sektoru sice v roce 2022 došlo také k poklesu, ale pouze mírnému. Díky velkému nárůstu podílu odměn v případě učitelů do roku 2021 však tento nadále zůstává vyšší než u ostatních zaměstnanců veřejného sektoru. Relativně vysoká variabilita platů v námi srovnávaných profesích nepodnikatelského sektoru oproti platům učitelů v **Grafu 4** je tedy dána hlavně rozdílnou úrovní platů těchto profesí v různých sektorech nepodnikatelského sektoru. Jinými slovy, relativně nízká variabilita učitelových platů není způsobená rovnostářštějším rozdělením jejich odměn než v jiných sektorech.

Rozdíly v podílu odměn jsou podobné a s věkem se příliš nemění. Průměrný podíl odměn učitelů na jejich platu v roce 2022 byl nejvyšší u nejmladších (13 %) a klesal s věkem na 8 % u nejstarších (černé body). Proti předchozímu roku 2021 (tmavě šedé body) došlo k výraznému propadu. Je však třeba vnímat, že ještě v roce 2017 se podíl odměn učitelů pohyboval na diametrálně nižší úrovni 6 až 7 % (světle šedé body).

Naopak podíl odměn v obou srovnávacích profesních skupinách poklesl mnohem méně a v roce 2022 se pohyboval mezi 8–11 %. Variabilita podílu odměn učitelů tak byla podobná dalším dvěma skupinám zaměstnanců. Pokles tohoto podílu s věkem je primárně způsoben růstem platu (jmenovatel v podílu ukazatele v **Grafu 5**) s věkem.

Za pozornost opět stojí skutečnost, že v případě učitelů v podstatě není rozdíl mezi průměrnými a mediánovými hodnotami. V případě obou srovnávacích profesí průměr mediány znatelně převyšuje. Opět je to dáno výskytem menšího počtu velmi vysokých odměn v těchto profesích, což není případ učitelů.

Širší kontexty

Naše analýza ukazuje, že relativní platy učitelů vůči průměru mezd v české ekonomice patřily až do roku 2017 k nejnižším mezi nejvyspělejšími zeměmi světa (OECD). V roce 2021 sice dosáhly maxima, ale zdaleka nedosáhly úrovně 130 % slibované předchozí a současnou vládou. V roce 2022 se dokonce trend obrátil a pokles pokračuje i v roce 2023. Učitelské platy v relaci k úrovni mezd vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců se vyvíjely obdobně.

Rozpočtové nároky

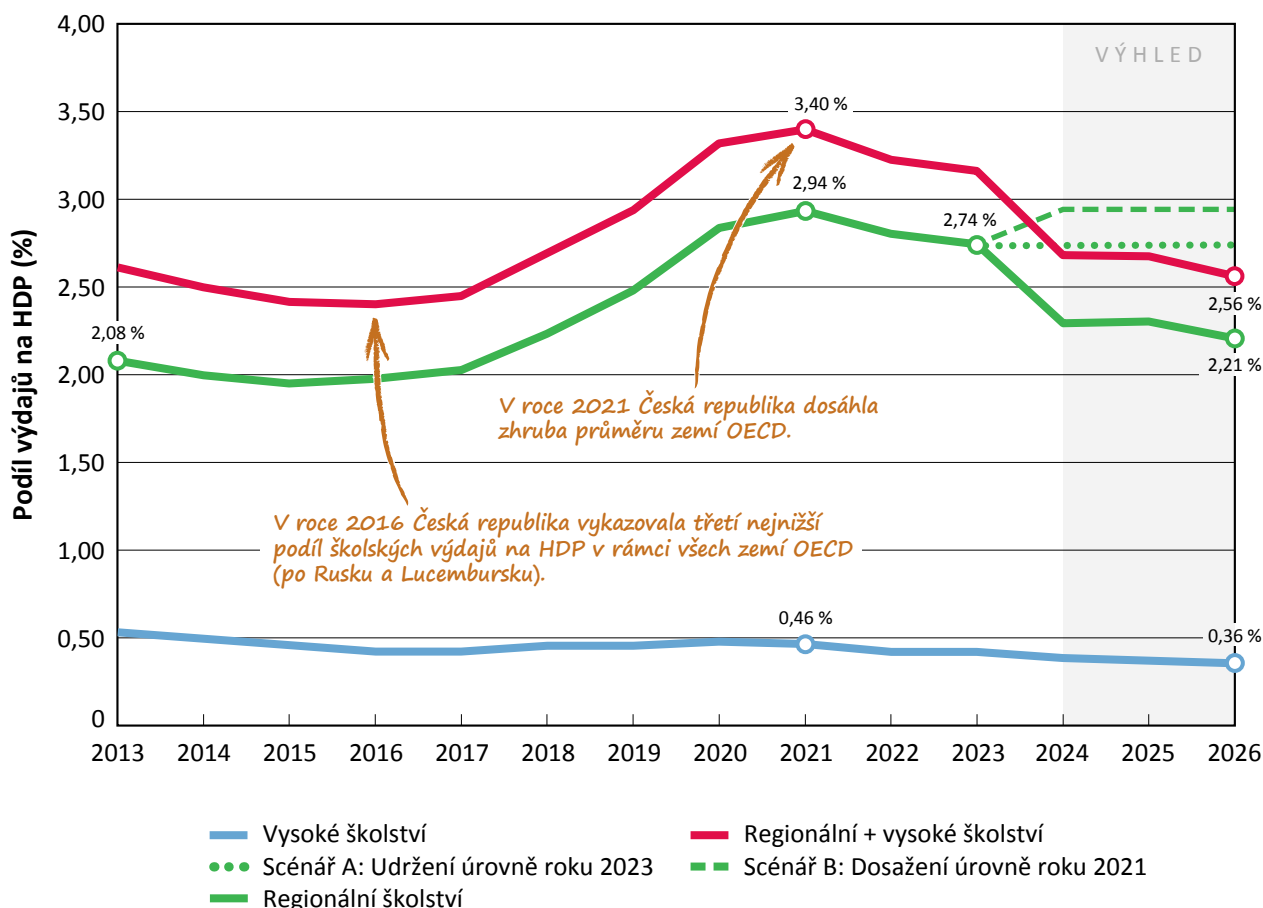
Udržení relativní úrovně učitelských platů dosažené v roce 2023 i v letech 2024 až 2025 bude vyžadovat jejich zvyšování tempem růstu nominálních mezd v ekonomice, tedy 5,8 % a 4,3 %. Nižší tempa růstu by znamenala další poklesy k nejnižším relativním platům v OECD, kde byly až do roku 2017.

Graf 6 ukazuje dlouhodobý vývoj výdajů státního rozpočtu na regionální a vysoké školství a dohromady jako podíl na HDP. Je zde zřejmá úzká souvislost mezi úrovní relativních platů a podílem výdajů na HDP. Až do roku 2017 patřil podíl školských výdajů na HDP v ČR v rámci všech zemí OECD k nízkým. Maxima bylo dosaženo v roce 2021, kdy ČR zhruba dosáhla průměru zemí OECD. V roce 2022 se však trend otočil a podíl školských výdajů na HDP klesá. Výhled na roky 2024–2026 v **Grafu 6** je založen na poslední známé informaci v okamžiku dokončování této studie, tedy z vládního usnesení z 21. června 2023.³³ Proto **Graf 6** ukazuje navíc dva alternativní scénáře vývoje:

³³ Rozpočtové podklady k Usnesení vlády z 21.6.2023 k přípravě státního rozpočtu České republiky na rok 2024 a střednědobého výhledu na léta 2025 a 2026. Usnesení sice zmiňuje potřebu zajistit zákonnou úroveň platů učitelů, ale nekvantifikuje ji ani nespecifikuje, jakou metodikou bude kritérium 130 % aplikováno.

- **Scénář A** by zajistil udržení úrovně výdajů SR na regionální školství na HDP na úrovni roku 2023 (2,74 %). To by v letech 2024 až 2026 vyžadovalo **navýšení** rozpočtu příslušné kapitoly SR o zhruba +10, +11, +20 mld. Kč (oproti rozpočtu roku 2023) a o +35, +36 a +45 mld. Kč. (oproti údajům z návrhu MF ČR z června 2023).
- **Scénář B** by zajistil návrat podílu výdajů SR na regionální školství na HDP na úroveň rekordního roku 2021 (2,94 %). To by v letech 2024 až 2026 vyžadovalo **navýšení** rozpočtu příslušné kapitoly SR o zhruba +25, +27, +37 mld. Kč (oproti rozpočtu roku 2023) a o +50, +52 a +62 mld. Kč. (oproti údajům z návrhu MF ČR z června 2023). Připomeňme, že podíl výdajů na HDP v ČR v roce 2021 zhruba dosáhl průměru zemí OECD.

Graf 6: Podíl školských výdajů státního rozpočtu na HDP
(predikce na rok 2023 a výhled na roky 2024–2026)

Zdroj: Výsledky a výhled SR, Makroekonomická predikce MF ČR (srpen 2023); OECD Education at a Glance. Usnesení vlády z 21. 6. 2023 k přípravě státního rozpočtu České republiky na rok 2024 a střednědobého výhledu na léta 2025 a 2026.

Demografické vlivy

Výhled státního rozpočtu by měl brát v potaz, že počet žáků věku odpovídajícího vzdělávání v regionálním školství každoročně poroste zhruba o 1 %. Počet žáků také skokově narostl v důsledku imigrační vlny z Ukrajiny v roce 2022. Poroste tedy i potřeba učitelů a dalších pedagogických a nepedagogických pracovníků.³⁴

Je také třeba připomínat, že ve výhledu příštích 5–10 let bude vyšší výskyt odchodů učitelů věkově blízkých důchodovému věku. To bude vyvolávat potřebu jejich náhrady z řad čerstvých absolventů pedagogických a učitelských oborů VŠ nebo starších osob z jiných profesí. Význam atraktivity učitelské profese, včetně té platové, tedy spíše poroste. Problém generační náhrady bude navíc komplikovat nesoulad mezi aprobační strukturou poptávky a nabídky a nesoulad regionální. V sociálně-ekonomicky odloučených regionech bude třeba učitelské profese zatraktivnit, platově či jinak.³⁵

Ve školství nejde pouze o platy učitelů. Učitelů veřejných škol, jejichž platy tato studie mapuje, působilo v roce 2022 v regionálním školství přes 143 tisíc³⁶, a představují tak zhruba 55 % pracovníků regionálního školství. Oproti roku 2020 jejich počet narostl o 5,2 %. *Pedagogických pracovníků* (tj. včetně učitelů) v roce 2022 bylo 191 tisíc, *nepedagogických zaměstnanců* 69 tisíc. Další skupiny pracovníků představují *vedoucí pedagogičtí pracovníci* (10 %), řada profesí *nepedagogických pracovníků* (28 %), *vychovatelé* (6 %), *učitelé odborného výcviku* (2 %), *asistenti pedagogů* (6 %), *speciální pedagogové* (0,7 %), *psychologové* (0,5 %) a další. Podrobně vývoj absolutní úrovně platů profesí uplatněných v českém školství včetně učitelů jednorázově zmapovala studie Koucký (2021). Platy v těchto profesích jsou relativně velmi nízké, v řadě profesí se projevují dlouhodobé nedostatky pracovníků, a platy v nich tedy bude třeba také dále zvyšovat, což bude představovat další nároky na státní rozpočet. Platy ředitelů poprvé detailně zpracovala studie Korbel a spol. (IDEA 2023).

Dlouhodobá věrohodnost, atraktivita a zákonná valorizace

Myšlenka zákonné valorizace učitelských platů byla původně navržena autory této studie již v roce 2017 (viz IDEA 2017b). Nové zákonné zakotvení relativní úrovně učitelských

³⁴ Viz statistiky ČSÚ [↗](#)

³⁵ Nesoulad navíc ani není dostatečně podrobně a často monitorován. Jde o jeden z důsledků neexistence registru učitelů. K problematice demografického vývoje a regionálního nesouladu v aprobační nabídce a poptávce také viz [↗](#)

³⁶ Jde o počty přepočtené na plné úvazky. Jako fyzických osob v regionálním školství působilo učitelů zhruba 150 tisíc.

platů na úrovni 130 % průměrných mezd v české ekonomice může zvýšit věrohodnost dlouhodobého udržení relativní úrovně platů v očích potenciálních zájemců o tuto profesi. Věrohodnost však snižují debaty o alternativních základech, kterých by se mohlo k výpočtu použít. Oslabují tak těžko získávanou důvěru veřejnosti a zájemců o učitelskou profesi v posledních několika letech. V současnosti roku 2023 se relativní platy českých učitelů stále pohybují hluboce pod průměrem zemí OECD. Pokud se za základ pro výpočet vezme mzdová úroveň v předchozích letech, průměru zemí OECD se dosáhne jen zdánlivě, nikoliv reálně.

Pozitivní dopad platů na zájem o učitelskou profesi vyžaduje, aby byl výhled relativní platové úrovně dlouhodobě věrohodný. Jen tak lze očekávat trvale vyšší zájem o učitelskou profesi jak v řadách absolventů středních škol (zájem o studium pedagogických a učitelských oborů), tak mezi těmi, kteří dříve z učitelské profese odešli, tak mezi zájemci z jiných profesí. V dlouhodobějším horizontu to také posílí výběrovost učitelské profese orientované na kvalitu práce učitelů. Tomuto tématu se v poslední době věnovaly studie Koucký a kol. (2020), a Korbel a Prokop (2021).

K atraktivitě učitelské profese však kromě relativních platů přispívá i jejich vazba na dosaženou praxi a podíl zásluhové nadtarifní složky. V prvním případě se délka praxe promítá do relativní platové úrovně jinak než u většiny ostatních profesí. S věkem tak atraktivita učitelské profese klesá. Existuje tedy i prostor pro zlepšování v oblasti nastavení platových tabulek. V případě podílu nadtarifních složek platů sice došlo v letech 2018–2021 k zásadnímu zlepšení, ale v roce 2022 se situace opět začala zhoršovat. Navíc zde působí další velmi důležité faktory, jako jsou pracovní podmínky a možnosti kariérního růstu, kde dosud k výraznějším zlepšením nedošlo.

Při srovnávání relativních učitelských platů v čase a mezi zeměmi je třeba věnovat pozornost detailům metodiky výpočtu. Příčin rozdílů v hodnotách zdánlivě stejných ukazatelů totiž existuje řada, a ne vždy jsou v diskusích použité metodiky a zdroje dat dostatečně objasněny. Důležité je například to, zda platy zahrnují všechny složky včetně odměn vyplácených na konci roku, zda jde o platy včetně vedoucích pracovníků, zda jde o platy pouze učitelů, nebo širší skupiny pedagogických pracovníků, zda jsou zahrnuty i školy neveřejné, zda jde o školy základní, či celý sektor regionálního školství včetně škol mateřských a vyšších odborných.

Reference

ČSÚ, *Časové řady mezd* [▶](#)

Golsteyn, B. H. H., Vermeulen, S., de Wolf, I. (2016). *Teacher Literacy and Numeracy Skills: International Evidence from PIAAC and ALL*. *De Economist*, 164, 365–389.

Hanushek, E. A. (1971). *Teacher Characteristics and Gains in Student Achievement: Estimation Using Micro Data*. *The American Economic Review*, 61(2), 280–288.

Hanushek, E. A. (2011). *The Economic Value of Higher Teacher Quality*. *Economics of Education Review*, 30, 466–479.

Hanushek, E. A., Piopiunik, M., Wiederhold, S. (2018). *The Value of Smarter Teachers: International Evidence on Teacher Cognitive Skills and Student Performance*. *The Journal of Human Resources*, 0317-8619R1, 2018.

Hanushek, E. A., Rivkin, S. G. (2004). *How to Improve the Supply of High Quality Teachers*. *Brookings Papers on Education Policy*.

Hanushek, E. A., Rivkin, S. G. (2006). *Teacher Quality*. Chapter in *Handbook of the Economics of Education*, (2), Amsterdam: North Holland, 1052–1078.

ISPV, *Informační systém o průměrném výdělku* [▶](#)

IDEA 2023, Korbek, V., Münich, D. a Smolka, V. *Platy ředitelů škol: dlouho ve stínu pozornosti*, červen 2023 [▶](#)

IDEA 2022, Federičová, M. a Pertold, F. *Odchody z učitelství profesí v Evropě*, studie IDEA 6/2022, březen 2022 [▶](#)

IDEA 2022, Münich, D. a Smolka, V. *Platy učitelů v roce 2021: vrchol dosažen, a co dál?*, studie IDEA 12/2022, srpen 2022 [▶](#)

IDEA 2021, Münich, D. a Smolka, V. *Platy učitelů v roce 2020: Usne Česko na vavřínech?*, studie IDEA 7/2021, srpen 2021 [▶](#)

IDEA 2020, Münich, D. a Smolka, V. *Platy učitelů v roce 2019: Blýská se na lepší časy?*, studie IDEA 3/2020, červenec 2020 [▶](#)

IDEA 2019, Münich, D. a Smolka, V. *Platy českých učitelů: nová naděje*, studie IDEA, srpen 2019 [▶](#)

IDEA 2019b, Krajčová, J. a Münich, D. *Kvalita práce učitelů, vzdělanost, ekonomický růst a prosperita České republiky*, studie IDEA, květen 2019 [▶](#)

IDEA 2018, Münich, D. a Smolka, L. *Vyšší platy učitelů: sliby, sliby, sliby*, studie IDEA, červen 2018 [▶](#)

IDEA 2018b, Krajčová, J. a Münich, D. *Intelektuální dovednosti českých učitelů v mezinárodním a generačním srovnání*, studie IDEA, září 2018 [▶](#)

IDEA PRO VOLBY 2017a, Münich, D. *Platy učitelů ve volebních programech: přehled a rozbor*, studie IDEA, září 2017 [▶](#)

IDEA PRO VOLBY 2017b. Münich, D. *Nízké platy učitelů: hodně drahé šetření*, studie IDEA, červen 2017 [▶](#), interaktivní mapa platů učitelů [▶](#)

IDEA 2016, Münich, D. & Smolka, V. *Platy českých učitelů zůstávají velmi nízké*, studie IDEA, září 2016 [▶](#)

IDEA 2015, Münich, D. Perignáthová, M. Zapletalová, L., Smolka, V. 2015. *Platy učitelů českých základních škol: setrvale nízké a neatraktivní*, studie IDEA, září 2015 [▶](#)

IDEA 2012, Münich, D. Straka, J. *Být či nebýt učitelem: platy českých učitelů pohledem nákladů ušlých příležitostí a širší souvislosti*, studie IDEA, září 2012 [▶](#)

Koucký, J. (2021). *Srovnání mzdového vývoje ve školství a v české ekonomice 2015–2020* [▶](#)

Koucký, J. (2020), *Důvody nedostatku učitelů*, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy [▶](#)

Korbel V. a D. Prokop (2021), *Proč se lidé nehlásí ke studiu učitelství a jak to změnit?*, Učitel naživo [▶](#)

Makroekonomické predikce Ministerstva financí ČR [▶](#)

Michek S. a V. Spilková (2021): *Pád karierního systému pro pedagogické pracovníky v roce 2017 – případová studie vzdělávací politiky*, *Pedagogika*, roč. 71, č. 3, 2021, s. 323–350 [▶](#)

OECD 2021, *OECD: Education at a Glance 2021*, Paris, září 2021, roční ISSN: 19991487 [▶](#)

Rozkovcová, A., Urbánek, P. (2017). *Fluktuace učitelů: vybrané zahraniční teorie a výzkumné přístupy*. *Studia Paedagogica*, 22(3) [▶](#)

Příloha 1: Popis databáze ISPV

Mikroekonomická srovnání platů a mezd jsou založena na nejvěrohodnějších a nejkompletnějších údajích, které jsou pro tento účel v České republice (ČR) dostupné. Jde o údaje z Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV), které ze mzdových databází ekonomických subjektů zpracovává firma TREXIMA, spol. s r.o.

Údaje ISPV mají řadu předností: **(i)** Obsahují platy učitelům skutečně vyplacené včetně všech jejich složek, jako jsou například odměny, **(ii)** zahrnují období celého kalendářního roku včetně měsíců, kdy byly vyplaceny půlroční a roční odměny, **(iii)** obsahují informace o výši úvazku, resp. odpracované době, takže je možný přepočítání na plné úvazky, **(iv)** zahrnují téměř všechny veřejné základní školy, **(v)** obsahují informace o místě pracoviště, věku, pohlaví a výši dosaženého vzdělání pracovníků, což umožňuje učitele srovnávat s ostatními pracovníky podobných charakteristik, **(vi)** umožňují srovnání platů jiných profesí počítaných stejnou metodikou.

Předchozí studie IDEA

2023

Kdo je nejvíce zasažen růstem cen? Rozdíly v inflaci pro různé domácnosti 2020–2023. Petr Janský, Daniel Kolář, Marek Šedivý, červenec 2023 [▶](#)

Platy ředitelů škol: dlouho ve stínu pozornosti. Václav Korběl, Daniel Münich, Vladimír Smolka, červen 2023 [▶](#)

Rozdíly nákladnosti vysokoškolského výzkumu mezi vědními oblastmi: Jak moc se liší od „KENů“ ve výuce? Martin Srholec, červen 2023 [▶](#)

Are Subsidies to Business R&D Effective? Regression Discontinuity Evidence from the TA CR ALFA Programme. Matěj Bajgar, Martin Srholec, květen 2023 [▶](#)

Generace X a Y očima dat: Když byli rodiče mladí jako my. Eva Peňázová, Michal Šoltés, květen 2023 [▶](#)

(Ne)zvyšování sociálních dávek v letech 2012–2023: přehled. Petr Janský, Daniel Kolář, duben 2023 [▶](#)

Vývoj postojů české veřejnosti k válečným uprchlíkům z Ukrajiny. Daniel Münich, Tomáš Protivínský, únor 2023 [▶](#)

Pandemie a očekávání rodičů ohledně návratnosti investic do vzdělávání dětí. Václav Korběl, únor 2023 [▶](#)

Ruce a mozky českých žen stále nevyužity. Jakub Grossmann, Daniel Münich, leden 2023 [▶](#)

2022

Vliv zvýšení rodičovského příspěvku na participaci žen na trhu práce. Jakub Grossmann, Filip Pertold, Michal Šoltés, Matěj Šarboch, Lucie Zapletalová, listopad 2022 [▶](#)

Nárůst cen energií a zvýšení příspěvku na bydlení v lednu 2022: Pomohlo to? Filip Pertold, Petr Pleticha, září 2022 [▶](#)

Platy učitelů v roce 2021: vrchol dosažen a co dál? Daniel Münich, Vladimír Smolka, srpen 2022 [▶](#)

Kompenzace ztráty příjmů v pandemii covid-19: vítězové a poražení. Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová, srpen 2022 [▶](#)

Rozdíly v přísnosti známkování žáků a dopady na vzdělanostní aspirace. Daniel Münich, Tomáš Protivínský, červen 2022 [▶](#)

Chudoba a sociální dávky v sociálně vyloučených lokalitách. Miroslava Federičová, Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová, červen 2022 [▶](#)

Dlouhodobá dědictví osvobození Sudet Rudou a americkou armádou. Jakub Grossmann, Štěpán Jurajda, květen 2022 [▶](#)

Odchody z učitelské profese v Evropě. Miroslava Federičová, Filip Pertold, březen 2022 [▶](#)

Intenzita používání vyučovacích metod učiteli a jejich vztah s výsledky vzdělávání. Václav Korbel, březen 2022 [▶](#)

Spočítali jsme za vás: Dopady zrušení superhrubé mzdy, snížení odvodů na sociální pojištění a zavedení daňových prázdnin. Klára Kalíšková, Michal Šoltés, leden 2022 [▶](#)

Nárůst o 395 miliard Kč oproti roku 2019: Kam směřoval první návrh výdajů státního rozpočtu na rok 2022. Daniel Kolář, Petr Janský, leden 2022 [▶](#)

Státní zaměstnanci a úředníci: kde pracují a za kolik? Daniel Bartušek, Petr Bouchal, Petr Janský, leden 2022 [▶](#)

Nemocenské pojištění: co způsobilo zavedení karenční doby? Jakub Grossmann, Lucie Zapletalová, leden 2022 [▶](#)

Studie z předchozích let jsou k dispozici na:

<https://idea.cerge-ei.cz/vystupy/studie>

Unikátní Ph.D. program v srdci Evropy

Ph.D. program Ekonomie a ekonometrie

PŘIJÍMÁME
I TALENTOVANÉ
BAKALÁŘE

NEPLATÍTE
ŠKOLNÉ

- Unikátní Ph.D. program vytvořený podle vzoru předních světových univerzit akreditovaný Univerzitou Karlovou
- Po 2 letech studia americký magisterský diplom
- Studium není zpoplatněné, finanční podpora studentů 1.–5. ročníku
- Podpora kariérního rozvoje, pracovní příležitosti po celém světě
- Vysoce hodnocená výzkumná instituce
- Mezinárodní prostředí
- Výuka v centru Prahy, 5 minut chůze od Václavského náměstí

www.cerge-ei.cz/phd

Brána do světa aplikovaného výzkumu

Magisterský program Ekonomický výzkum

VÝUKA JE
V ANGLIČTINĚ

NEPLATÍTE
ŠKOLNÉ

- Intenzivní dvouletý program akreditovaný Univerzitou Karlovou
- Zaměření na datovou analýzu
- Studium inflace, cen akcií, historie úvěrů, trendů na Twitteru a pracovních trhů pomocí sjednocené metodiky, hodnocení politik na základě vědeckých poznatků
- Individuální přístup zaručený malým počtem přijatých studentů
- Mezinárodní prostředí
- Učitelé zapojení do veřejné debaty a ovlivňování tvorby veřejné politiky
- Výuka v centru Prahy, 5 minut chůze od Václavského náměstí

www.cerge-ei.cz/maer

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy, CERGE.

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i. as well as the Charles University, Center for Economic Research and Graduate Education.

Platy učitelů v roce 2022 a výhled: cesta z propasti a zase zpět

Studie 12/2023

© Daniel Münich, Vladimír Smolka

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2023

ISBN 978-80-7344- 692-5 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

Zaujala vás tato studie?

Podpořte nezávislý akademický výzkum
dopadů veřejných politik ČR
a přispějte na naši činnost,
abychom mohli napsat další.

IDEA se v rámci Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. podílí na aktivitách Strategie AV21
IDEA at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences participates in the Strategy AV21 activities

Akademie věd
České republiky

Špičkový výzkum ve veřejném zájmu

Platy učitelů v roce 2022 a výhled: cesta z propasti a zase zpět

Studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA)

O IDEA

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) je nezávislý think-tank zaměřující se na analýzu, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii.

IDEA je think-tank Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. a vznikla z iniciativy a pod vedením prof. Jana Švejnara. Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i. (NHÚ – angl. zkratka EI) tvoří společné akademické pracoviště CERGE-EI spolu s Centrem pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (anglická zkratka CERGE).

Principy fungování IDEA

1. Vytváření shody na základě intelektuální otevřenosti – přijímání volné soutěže myšlenek, otevřenost podnětům z různých částí světa, přehodnocování existujících stanovisek vzhledem k novým výzvám.
2. Využívání nejvhodnějších teoretických a praktických poznatků – snaha o rozvinutí postupů na základě nejlepších teoretických i praktických poznatků (z České republiky i ze zahraničí).
3. Zaměření aktivit na vytvoření efektivní politiky a strategie České republiky – doplňovat akademické instituce vytvářením podkladů efektivním a operativním způsobem.

Pokud chcete dostávat do své emailové schránky informace o připravovaných studiích a akcích IDEA, napište nám na

idea@cerge-ei.cz

About IDEA

The Institute for Democracy and Economic Analysis (IDEA) is an independent think tank focusing on policy-relevant research and recommendations. IDEA recommendations are based on high quality data, objective evidence-based analysis, and the latest economic theories.

IDEA is a think tank at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences and is led by its founder, Prof. Jan Švejnar. The Economics Institute (EI) of the Czech Academy of Sciences forms part of a joint workplace, CERGE-EI, together with the Center for Economic Research and Graduate Education of the Charles University (CERGE).

IDEA's Working Principles

1. We build consensus on the basis of intellectual openness – we believe in a free competition of ideas, are open to initiatives from various parts of the world, and constantly review existing opinions in the light of new challenges.
2. We make use of the most appropriate theoretical and empirical findings, and strive to develop methods based on the best theoretical and practical knowledge (both from the Czech Republic and from abroad).
3. We focus on creating effective policy and strategy for the Czech Republic, complementing academic institutions by producing materials in a constructive, practical format.

If you would like to receive regular information about the latest IDEA studies and events please subscribe to our mailing list by contacting

idea@cerge-ei.cz

PROJEKT NÁRODOHOSPODÁŘSKÉHO ÚSTAVU AKADEMIE VĚD ČR

<http://idea.cerge-ei.cz>